

The Dynamics of Change: the Decline and Revival of the Anti-Thaksin Movement**

Kanokrat Lertchoosakul*

Abstract

This article analyses the dynamics of change within the movement against former Thai Prime Minister Thaksin Shinawatra. It focuses on its decline under the People's Alliance for Democracy (PAD) and revival under the new movement organization, the People's Democratic Reform Committee (PDRC). It asks questions of what conditions affected the conflict and decline of the anti-Thaksin movement under the PAD; and what major factors caused the successful revival of the anti-Thaksin movement under the PDRC. In responding to these questions, interviews of 100 anti-Thaksin informants from 13 provinces in different regions of Thailand were conducted. It argues that three dimensions of conflict brought about the fragmentation and decline of the anti-Thaksin movement under the PAD: conflict between liberal and ultra conservative forces within the movement; battles between the PAD and the Democrat Party; and internal disagreements within the movement over the New Politics Party. The revival of the anti-Thaksin movement was the result of official dissolution of the PAD as the movement's organization, the role of the Democrat Party in supporting the PDRC, public pressure over the attempt to pass the amnesty bill for Thaksin, the new 'loose and pluralistic structure' of the movement and its 'inclusive' strategy to diminish the earlier fragmentation, and making the movement appear less of a political one in order to attract the apolitical middle class and younger generation.

Keyword: Thai politics, anti-Thaksin movement, PAD, PDRC

* Lecturer, Department of Government, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Pratumwan, Phayathai, Bangkok, Thailand 10330. Email: kanokrat.l@chula.ac.th

**This article is a part of the research project, "Development and Dynamics of Anti-Thaksin Movement: from a Diverse Liberal toward a Conservative Movement" (RDG5810001) sponsored by the Thailand Research Fund (TRF).

Received January 11, 2018; Accepted February 19, 2018

พลวัตการเปลี่ยนแปลง การถดถอย และการฟื้นตัวของขบวนการต่อต้านทักษิณ**

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล*

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยมุ่งวิเคราะห์พลวัตการเปลี่ยนแปลงภายในขบวนการต่อต้านทักษิณ โดยเฉพาะการการเสื่อมถอยของขบวนการภายใต้การนำของ พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) และการกลับมาประสบความสำเร็จภายใต้การนำของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ผ่านการตอบคำถาม 2 ข้อ **หนึ่ง** อะไรคือเงื่อนไข และพัฒนาการของความขัดแย้งและการถดถอยของขบวนการต่อต้านทักษิณภายใต้การนำของ พธม. **สอง** อะไรคือปัจจัยที่สำคัญในการฟื้นฟูและประสบความสำเร็จของขบวนการต่อต้านทักษิณอีกครั้งภายใต้การนำของ กปปส. ในการตอบคำถามสำคัญทั้ง 2 ทั้งนี้ บทความวิจัยชิ้นนี้เสนอว่า ปัญหาความขัดแย้ง 3 มิติส่งผลให้เกิดปัญหาความแตกแยกและการถดถอยของขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านทักษิณภายใต้การนำการเคลื่อนไหวของ พธม. **หนึ่ง** ความขัดแย้งภายในขบวนการระหว่างแกนนำ พธม. กลุ่มเสรีนิยมและกลุ่มอนุรักษนิยมสุดขั้ว **สอง** ความขัดแย้งระหว่างแกนนำและมวลชนของทั้ง พธม. กับ พรรคประชาธิปัตย์ **สาม** ความไม่ลงรอยกันของกลุ่มต่าง ๆ ในขบวนการต่อการจัดตั้ง “พรรคการเมืองใหม่” ในขณะที่การฟื้นตัวขึ้นอีกครั้งของขบวนการภายใต้การนำของ กปปส. เป็นผลจากเงื่อนไขและปัจจัย 6 ประการ ได้แก่ การยุติติบาทของ พธม. การเข้าร่วมขบวนการฯ อย่างเต็มตัวของแกนนำจากพรรคประชาธิปัตย์ ความไม่พอใจของสาธารณะต่อการผลักดัน “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรม” ของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ การเคลื่อนไหวภายใต้โครงสร้างองค์การการเคลื่อนไหวแนวใหม่ที่มีลักษณะ “หลวมและรองรับความหลากหลาย” การใช้แนวทาง “ชูประเด็นข้อเรียกร้องที่หลากหลาย” และการสร้างขบวนการทางการเมืองให้ดูไม่เป็นการเมือง ในการดึงดูดคนกรุงเทพฯ และชนชั้นกลางรุ่นใหม่ ให้เข้าร่วมได้

คำสำคัญ: การเมืองประเทศไทย, ขบวนการต่อต้านทักษิณ, พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.), คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.)

*อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ.พญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
อีเมล kanokrat.l@chula.ac.th

**บทความชิ้นนี้มาจากส่วนหนึ่งของผลงานวิจัยหัวข้อ “พัฒนาการและพลวัตของขบวนการต่อต้านทักษิณ: จากขบวนการเสรีนิยมอันหลากหลาย สูขบวนการอนุรักษนิยมเข้มข้น” (หมายเลขทุน RDG5810001) ภายใต้ชุดโครงการวิจัย “การเมืองคนดี”: ความคิด ปฏิบัติการและอัตลักษณ์ทางการเมืองของผู้สนับสนุน “ขบวนการเปลี่ยนแปลงประเทศไทย” สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ได้รับบทความ 11 มกราคม 2561; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 19 กุมภาพันธ์ 2561

บทนำ

นับตั้งแต่ปี 2549 เราได้เห็นการเติบโตขึ้นของขบวนการต่อต้านอดีตนายกรัฐมนตรี ทักษิณ ชินวัตร และรัฐบาลที่มีความเกี่ยวข้องใกล้เคียงกับเขา ขบวนการดังกล่าวเป็นหนึ่งในขบวนการเคลื่อนไหวที่มีความสำคัญมากในการทำความเข้าใจการเมืองไทย เนื่องจากเป็นขบวนการที่ประสบความสำเร็จในการระดมมวลชนในระดับที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในประวัติศาสตร์การเมืองไทย ทั้งในแง่จำนวน ระดับการมีส่วนร่วมของมวลชน และความยืดหยุ่นยาวนานของการชุมนุม ถึงแม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่พยายามศึกษาและทำความเข้าใจพัฒนาการของขบวนการดังกล่าว แต่การศึกษาที่ผ่านมามีข้อจำกัดที่สำคัญ 2 ประการ **ประการแรก** งานวิจัยก่อนหน้านี้ต่างเน้นศึกษาครอบคลุมเฉพาะความสำเร็จในช่วงต้นของขบวนการต่อต้านทักษิณภายใต้การนำของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) โดยขาดการวิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งและการเสื่อมลงของ พธม. ในช่วงต้นทศวรรษ 2550 และการฟื้นตัวภายใต้การนำใหม่ของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ในช่วงปี 2556-2557 (Hewison 2008; Ivarsson and Isager 2010; Montesano, Pavin Chachavalpongpun, Aekapol Chongvilaivan 2012)

ประการต่อมา งานศึกษาก่อนหน้านี้อธิบายการเติบโตและพัฒนาการของขบวนการผ่านการศึกษาที่เน้นไปที่การเก็บข้อมูลจากกลุ่มแกนนำ และความขัดแย้งในกลุ่มแกนนำเป็นหลัก และเน้นศึกษาบทบาทและอิทธิพลของชนชั้นนำปึกอานุรักษ์นิยม (Chairat Charoensin-o-larn 2012; Hewison 2008; Ivarsson and Isager 2010; McCargo 2005; Ukrist Pathmanand 2008; Stent 2012; Kasian Tejapira 2006; Ji Giles Ungpakorn 2009; Ji Giles Ungpakorn and Kengkij Kitirianglarp 2006 ; Thongchai Winichakul 2008) ส่วนงานที่พยายามอธิบายการเมืองมวลชนก็เป็นการอธิบายผ่านข้อมูลและการวิเคราะห์แกนนำส่วนกลาง (Panitan Pichalai 2012 ; Kasian Tejapira 2006) โดยไม่ได้เก็บข้อมูลเชิงลึกในหมู่มวลแกนนำและมวลชนชนชั้นกลางในต่างจังหวัดที่มีความหลากหลาย แตกต่าง ชัดแจ้ง ย้อนแย้ง และต่อสู้กันตลอดเวลา (Ammar Siamwalla and Somchai Jitsuchon 2012; Brown and Hewison 2005 ; Thirayuth Boonmee 2006 ; Nithi Eawsriwong 2010; Kasit Piromya 2012, 77-81; Pasuk Phongpaichit and Baker 2008; Apichart Satitniramai, Niti Pawakapan and Yukti Mukdawijitra 2012; Stent 2012; Asma Wangkulam 2010; Pittaya Wongkul 2008)

เพื่อการจัดการกับข้อจำกัดของงานศึกษาก่อนหน้านี้ บทความวิจัยชิ้นนี้ศึกษาวิเคราะห์พลวัตการเปลี่ยนแปลงภายในขบวนการต่อต้านทักษิณ โดยเน้นตอบคำถามที่สำคัญ 2 ประการ หนึ่ง อะไรคือเงื่อนไขและพัฒนาการของความขัดแย้งและการถดถอยของขบวนการต่อต้านทักษิณภายใต้การนำของ พธม. สอง

อะไรคือปัจจัยที่สำคัญในการฟื้นฟูและประสบความสำเร็จของขบวนการต่อต้านทักษิณอีกครั้งภายใต้การนำของ กปปส. โดยในการตอบคำถามดังกล่าว งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ข้อมูลจากทั้ง ข้อมูลด้านเอกสาร (documentary research) และ “ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (oral history)” จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 100 คน โดยในการเลือกกลุ่มตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูลนั้น พยายามเลือกให้ครอบคลุมกลุ่มคนที่แตกต่างหลากหลาย เพื่อสะท้อนความหลากหลายทางเจตคติ และระดับการมีส่วนร่วมในขบวนการฯ โดยพยายามเลือกผู้ให้ข้อมูลให้กระจายตัวในด้านความหลากหลายด้านภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็น เพศ ภูมิภาค อาชีพ การศึกษา และอาชีพ โดยจากผู้ให้สัมภาษณ์ 100 คน ประกอบด้วย หญิง 48 ชาย 52 คน จากที่สนับสนุนขบวนการต่อต้านทักษิณใน 4 ภูมิภาคของไทย ได้แก่เหนือ อีสาน ใต้ และ กรุงเทพฯ ในพื้นที่ 13 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน สงขลา สุราษฎร์ธานี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ นครราชสีมา ขอนแก่น อุตรดิตถ์ กรุงเทพมหานคร นครศรีธรรมราช ภูเก็ต และพัทลุง นอกจากนั้นนักวิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในช่วงอายุที่หลากหลาย ผู้ให้ข้อมูลอายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 6 คน 30-40 ปี จำนวน 17 คน 40-50 ปี จำนวน 21 คน 50-60 ปี จำนวน 20 คน 60 ปีขึ้นไป 36 คน ในด้านการศึกษานักวิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลที่ครอบคลุมการสำเร็จการศึกษาหลากหลายระดับ ตั้งแต่ผู้ให้ข้อมูลที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา 6 คน ระดับมัธยมศึกษา 32 คน ระดับปริญญาตรี 40 คน ระดับปริญญาโท 15 คน และระดับปริญญาเอก 7 คน นอกจากนั้นในด้านอาชีพ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากทั้งอาชีพ รับราชการและพนักงานของรัฐ 18 คน ค้าขายและเจ้าของกิจการ 44 คน พนักงานบริษัทเอกชน 12 คน สื่อมวลชน 2 คน บุคลากรในองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร 7 คน นักการเมืองท้องถิ่น 3 คน เกษตรกร 3 คน และแม่บ้าน 3 คน นอกเหนือจากความหลากหลายด้านภูมิหลังทางสังคมเศรษฐกิจ แล้วงานวิจัยชิ้นนี้ยังให้ความสำคัญกับความหลากหลายด้านบทบาทหน้าที่และระดับการมีส่วนร่วมในขบวนการฯ ด้านชุดความสัมพันธ์กับขบวนการฯ ในช่วงเวลาต่าง ๆ และด้านลักษณะทางภูมิศาสตร์การเมือง โดยในการเขียนรายงานชิ้นนี้ขอสงวนการเปิดเผยชื่อและนามสกุลจริงของผู้ถูกสัมภาษณ์เพื่อความปลอดภัยและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล

ในการตอบคำถามหลักของงานวิจัยชิ้นนี้ทั้ง 2 ข้อ งานวิจัยชิ้นนี้เสนอว่า ปัญหาความขัดแย้ง 3 มิติ ส่งผลให้เกิดปัญหาความแตกแยกและการถดถอยของขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านทักษิณภายใต้การนำการเคลื่อนไหวของของ พวม. **หนึ่ง** ความขัดแย้งภายในขบวนการฯ ระหว่างแกนนำ พวม. กลุ่มเสรีนิยมและกลุ่มอนุรักษ์นิยมสุดขั้ว **สอง** ความขัดแย้งระหว่างแกนนำและมวลชนของทั้ง พวม. กับ พรรคประชาธิปัตย์ **สาม** การแข่งขันทางการเมืองภายในขบวนการฯ ระหว่างแนวทางของ พวม. และพรรคการเมืองใหม่ ถึงแม้ว่าในระยะต่อมามีความพยายามในการพยายามฟื้นฟูขบวนการฯ ผ่านยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวแบบใหม่ ๆ เช่น การเคลื่อนไหวแบบชูประเด็นและข้อเรียกร้องเฉพาะกลุ่ม (issue-specific movement) การเคลื่อนไหวแบบ “ชุมนุมระยะสั้น- มาแล้วไป (flash mob)” การเคลื่อนไหวแบบไม่มีแกนนำ (leaderless movement) และการ

รื้อฟื้นยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวแบบเน้นประเด็นที่หลากหลาย เพื่อครอบคลุมมวลชนหลายกลุ่ม (inclusive strategy) แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จในการระดมมวลชนในระดับที่มากเช่นเดิม จนกระทั่งปลายปี 2557 ขบวนการต่อต้านทักษิณจึงประสบความสำเร็จในการกลับมามีพลังและขยายมวลชนในการเคลื่อนไหวอีกครั้งหนึ่ง ภายใต้เงื่อนไขและปัจจัยที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่ **หนึ่ง** การยุติบทบาททางการเมืองของ พธม. **สอง** การเข้าร่วมขบวนการฯ อย่างเต็มตัวของแกนนำจากพรรคประชาธิปัตย์ **สาม** ความไม่พอใจของสาธารณะต่อการผลักดัน “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรม” ของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ **สี่** การเคลื่อนไหวภายใต้โครงสร้างองค์กรการเคลื่อนไหวแนวใหม่ที่มีลักษณะ “หลวมและรองรับความหลากหลาย (loose and pluralistic structure)” **ห้า** การใช้แนวทาง “ชูประเด็นข้อเรียกร้องที่หลากหลาย (inclusive)” **หก** การสร้างขบวนการทางการเมืองให้ดูไม่เป็นการเมืองได้ เพื่อดึงดูดคนกรุงเทพฯ และชนชั้นกลางรุ่นใหม่ให้เข้าร่วม

เพื่ออธิบายบทวิเคราะห์ดังกล่าว งานชิ้นนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ในส่วนแรกของบทความให้ภาพการกว้าง ๆ เกี่ยวกับการเติบโตของขบวนการต่อต้านทักษิณช่วงต้นภายใต้การนำของ พธม. จากนั้นวิเคราะห์ปัญหาและเงื่อนไขความขัดแย้งที่นำไปสู่ถดถอยของขบวนการต่อต้านทักษิณภายใต้การนำของ พธม. และความพยายามในการรื้อฟื้นขบวนการต่อต้านทักษิณที่ไม่ประสบความสำเร็จ ในส่วนสุดท้ายวิเคราะห์เงื่อนไขและปัจจัยในการฟื้นฟูและขยายตัวครั้งใหม่ของขบวนการต่อต้านทักษิณภายใต้การนำของ กปปส.

การเติบโตของขบวนการต่อต้านทักษิณช่วงต้นภายใต้การนำของ พธม.

ระหว่างปี 2549-2552 ขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านทักษิณภายใต้การนำของ พธม. ประสบความสำเร็จ ในการต่อต้านและล้มรัฐบาลทักษิณและรัฐบาลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันทักษิณ โดยในปี 2549 มีการชุมนุมประท้วงแบบแข็งกร้าวต่อรัฐบาล จนสามารถสร้างเงื่อนไขให้ทหารเข้ามาแทรกแซงการเมืองได้อย่างชอบธรรม (Ukrist Pathmanand 2008, 125) และต่อมาเมื่อรัฐบาลนายสมัครซึ่งเป็นรัฐบาลตัวแทนของทักษิณ ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2550 ขบวนการต่อต้านทักษิณก็กลับมาเคลื่อนไหวอีกครั้งหนึ่ง การกลับมาเคลื่อนไหวครั้งนี้ ประสบความสำเร็จในการระดมมวลชนครั้งใหญ่ชุมนุมยืดทำเนียบรัฐบาล สนามบินนานาชาติดอนเมือง และสุวรรณภูมิ กดดันให้รัฐบาลของนายสมชาย ยอมลาออกจากตำแหน่ง และนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลผสมนำโดยพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพันธมิตรของพวกเขาอีกด้วย (Askew 2010, 36-42; McCargo 2009, 7; Nostitz 2012, 33-8)

โดยในช่วงต้น ขบวนการก่อตัวขึ้นในรูปแบบขบวนการเสรีนิยมที่มีความหลากหลาย โดยพยายามแสดงให้เห็นสาธารณะมองว่า ขบวนการนี้กำลังทำหน้าที่เป็นกลไกตรวจสอบรัฐบาลภายใต้กรอบคิดแบบประชาธิปไตย โดยภายใต้การนำของ พธม. ซึ่งทำหน้าที่เป็นองค์กรร่วม (umbrella organization) เพื่อประสานและระดมการสนับสนุนการเคลื่อนไหวจากหลากหลายเครือข่าย ในการเคลื่อนไหวก็มีการรณรงค์ในประเด็นต่าง ๆ ที่หลากหลายและกว้างขวาง นับตั้งแต่เรื่องการทำหน้าที่ฝ่ายค้านเพื่อตรวจสอบนโยบาย

ประชานิยมที่ไร้ประสิทธิภาพ แนวนโยบายเสรีนิยมใหม่ทางเศรษฐกิจ ปัญหาคอร์รัปชัน การใช้อำนาจแบบเผด็จการของรัฐบาลพรรคไทยรักไทย (Connors 2008, 483; Montesano 2009, 2-3; Kasian Tejapira 2006) รวมไปถึงการเรียกร้องให้มีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) และการเมืองนอกสภา (extra-parliamentary politics) ในฐานะกลไกแก้ไขปัญหามลกระทบจากนโยบายของรัฐบาล จากการเคลื่อนไหวเรียกร้องในประเด็นต่าง ๆ ข้างต้น ที่เป็นผลประโยชน์ของหลากหลายกลุ่ม (inclusive strategies and agendas) ทำให้ขบวนการฯ ประสบความสำเร็จในการระดมมวลชนและพันธมิตรจากหลากหลายภาคส่วน และหลากหลายจุดยืนทางการเมืองซึ่งมีจุดร่วมกันคือ ความไม่พอใจและไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลทักษิณ เนื่องจากกลุ่มที่เข้าร่วมสนับสนุน พทม. นั้นมาจากหลากหลายกลุ่มที่บ่อยครั้งก็ขัดแย้งกันเอง ได้แก่ ชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ชนชั้นนำในเมือง และพลังอนุรักษ์นิยม (กลุ่มทุน ข้าราชการที่มีแนวคิดกษัตริย์นิยม กลุ่มชนชั้นสูง ราชนิกุล ทหาร ตำรวจ ที่ถูกเบียดขับออกจากศูนย์กลางอำนาจทางการเมือง โดยรัฐบาลไทยรักไทย) นักการเมืองสายอนุรักษ์นิยมโดยเฉพาะพรรคประชาธิปัตย์ไปจนถึงองค์กรภาคประชาสังคม ขบวนการการเคลื่อนไหวทางสังคม และสมาชิกองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ที่เคยได้รับการสนับสนุนจากประชาชนระดับรากหญ้า (ก่อนที่จะพวกรากหญ้าจะหันไปสนับสนุนทักษิณ) นอกจากนั้นยังมีกลุ่มแรงงาน ชาวนา อาจารย์มหาวิทยาลัย สมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ และกลุ่มนักศึกษาอีกด้วย (Connors 2008, 488-89; Ukrist Pathmanand 2008, 130-31; Pye and Schaffar 2008, 40-2; Kasian Tejapira 2006)

ความขัดแย้งและถดถอยของขบวนการต่อต้านทักษิณภายใต้การนำของ พทม.

ถึงแม้ว่าขบวนการต่อต้านทักษิณภายใต้การนำของ พทม. จะประสบความสำเร็จในการระดมมวลชนกดดันและสร้างเงื่อนไขเพื่อล้มรัฐบาลทักษิณและรัฐบาลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทักษิณ แต่ในเวลาต่อมา โดยเฉพาะช่วงการเปลี่ยนแปลงจากยุทธศาสตร์เชิงอุดมการณ์จากเสรีนิยมที่หลากหลายสู่แนวทางอนุรักษ์นิยมมากขึ้น ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในขบวนการฯ นอกจากนั้นในช่วงรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (ดำรงตำแหน่งระหว่างปี 2551-2554) ของพรรคประชาธิปัตย์ ขบวนการต่อต้านทักษิณกลับแตกแยกและอ่อนแอลง หลายฝ่ายในขบวนการเริ่มแสดงความไม่พอใจต่อรัฐบาลประชาธิปัตย์ที่เคยเป็นหนึ่งในพันธมิตรที่สำคัญของขบวนการฯ ในหลายประเด็น เช่น การจัดการกรณีเขาพระวิหาร การดำเนินการกับทักษิณและเครือข่าย จนนำไปสู่การชุมนุมประท้วงรัฐบาลอภิสิทธิ์ หน้าทำเนียบรัฐบาลถึง 154 วัน ขณะเดียวกันการจัดตั้งพรรคการเมืองของขบวนการฯ ได้แก่ “พรรคการเมืองใหม่” ก็นำมาซึ่งความขัดแย้งในพรรคของฝ่ายต่าง ๆ จนนำไปสู่วิกฤตของแกนนำและการเคลื่อนไหวภายในของ พทม. ในการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว บทความชิ้นนี้เสนอว่าความถดถอยของขบวนการต่อต้านทักษิณเป็นผลมาจากความขัดแย้งภายใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ หนึ่ง ความขัดแย้งภายในขบวนการฯ ระหว่างแกนนำ พทม. กลุ่มเสรีนิยม

และกลุ่มอนุรักษนิยมสุดขั้ว สอง ความขัดแย้งระหว่างแกนนำและมวลชนของทั้ง พธม. กับ พรรคประชาธิปัตย์ สาม การแข่งขันทางการเมืองภายในขบวนการฯ ระหว่างแนวทางของ พธม. และพรรคการเมืองใหม่

ความขัดแย้งด้านจุดยืนทางการเมืองระหว่างแกนนำ พธม. กลุ่มเสรีนิยมกับกลุ่มอนุรักษนิยม

ความขัดแย้งระหว่างแกนนำ พธม. กลุ่มเสรีนิยม และกลุ่มอนุรักษนิยม ทำให้ขบวนการเกิดความแตกแยก หลายกลุ่มตั้งคำถามกับแกนนำ พธม. และนำมาซึ่งการอ่อนแอลงของขบวนการต่อต้านทักษิณโดยรวม ในขณะที่ฝั่งปีกเสรีนิยมไม่เห็นด้วยกับกลุ่มอนุรักษนิยมใน พธม. ใน 2 ประเด็นหลัก คือ

ประเด็นแรก พวกเสรีนิยมส่วนใหญ่เชื่อว่าการเคลื่อนไหวแบบชาตินิยม กษัตริย์นิยม และการใช้ยุทธศาสตร์การเผชิญหน้าแบบสุดขั้วนำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้ง และปัญหากับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชา และสิงคโปร์ โดยไม่จำเป็น หลายคนมองว่าการให้ข้อมูลเกี่ยวกับปราสาทพระวิหารของสนธิ ลิ้มทองกุล ไม่น่าเชื่อถือ และไม่เห็นด้วยกับการตั้งสถาบันพระมหากษัตริย์มาเป็นเครื่องมือทางการเมือง แต่ควรต่อสู้โดยอาศัยพลังประชาชนมากกว่า หลายคนเริ่มตั้งคำถามกับขบวนการต่อต้านทักษิณ นอกจากนั้นหลายคนมองว่า การกดดันรัฐบาลด้วยการปิดสนามบินนานาชาติและยึดสถานที่ราชการ เช่น สถานีโทรทัศน์ของรัฐ ในช่วงปี 2551 ได้สร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจในวงกว้างกับประเทศ¹

ประเด็นที่สอง สมาชิกที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องและสนับสนุนทหารให้เข้ามาแทรกแซงทางการเมือง ของทั้ง พธม. ที่จบลงด้วยการรัฐประหารในปี 2549 หลายคนเห็นว่าการต่อสู้แบบเผชิญหน้าและกดดันรัฐบาลจนไม่มีทางเลือกแบบนี้ไม่น่าไปสู่การแก้ไขปัญหา หลายคนถึงกับประณามแกนนำว่าใช้วิธีการแบบนี้ผลักดันให้ผู้ชุมนุมต้องเลือกใช้ความรุนแรง หรือบังคับให้รัฐใช้ความรุนแรง ท่ามกลางความขัดแย้งนี้มีผู้สนับสนุนหลายท่านยุติบทบาทในการสนับสนุนขบวนการต่อต้านทักษิณ หลังการรัฐประหารปี 2549 หลายคนในกลุ่มนี้ย้ายข้างไปสนับสนุนแนวทางแบบประชาธิปไตยของกลุ่มต่อต้านรัฐประหาร และประสานงานช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากรัฐบาลทหาร²

¹ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คุณ จ วันที่ 20 เม.ย. 2556 ที่ชุมชนสันติโคก กรุงเทพฯ; คุณ สิทธิ วันที่ 7 พ.ค. 2556 จังหวัดเชียงใหม่; คุณ ต วันที่ 22 พ.ค. 2556 จังหวัดอุดรธานี; คุณ ศ วันที่ 10 ก.พ. 2558 จังหวัดนครราชสีมา; คุณ ธ วันที่ 17 มี.ค. 2558 กรุงเทพฯ โดยผู้เขียน (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล)

²ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คุณ บ วันที่ 16 ก.พ. 2556 กรุงเทพฯ; คุณ สุน วันที่ 19 เม.ย. 2556 กรุงเทพฯ; คุณ จ วันที่ 20 เม.ย. 2556 ที่ชุมชนสันติโคก กรุงเทพฯ; คุณ สิทธิ วันที่ 7 พ.ค. 2556 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่; คุณ ต วันที่ 22 พ.ค. 2556 จังหวัดอุดรธานี; คุณ ย วันที่ 22 พ.ค. 2556 จังหวัดอุดรธานี; คุณ ช วันที่ 25 พ.ค. 2556; คุณ ธ วันที่ 24 ม.ค. 2558 จังหวัดขอนแก่น; คุณ ธ วันที่ 24 ม.ค. 2558 จังหวัดขอนแก่น; คุณ ศ วันที่ 10 ก.พ. 2558 จังหวัดนครราชสีมา; คุณ บ วันที่

ในทางตรงกันข้าม พลังवादในขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านทักษิณก็ไม่พอใจและผิดหวังกับกลุ่มแกนนำ พอม. ในหลายประเด็น โดยเฉพาะการไม่ชนกับรัฐบาลอภิสิทธิ์ในเรื่องเขาพระวิหาร และการไม่จัดการกับทักษิณด้วยมาตรการขั้นเด็ดขาด โดยผลที่ตามมาทำให้แกนนำกลุ่มवादหลายกลุ่มหันไปจัดตั้งกลุ่มใหม่แยกตัวจาก พอม. เพื่อรณรงค์ในประเด็นและแนวทางอนุรักษ์นิยมสุดขั้ว แกนนำรุ่นवादรุ่นต่อ ๆ มา เช่น ไชยวัฒน์ สิ้นสุวงศ์ วีระ สมความคิด และบรรณวิทย์ เก่งเรียน รวมทั้งแกนนำกลุ่มใหม่ ๆ อีกหลายคน แยกตัวออกจาก พอม. และร่วมกันจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ ของตนเองชื่อ “13 สยามไทย” ซึ่งกลายเป็นศูนย์รวมของกลุ่มवादที่ผิดหวังจาก พอม. พวกเขาใช้สถานีดังกล่าวเป็นที่รณรงค์ประเด็นवाद ที่เห็นได้ชัดคือประเด็นเรียกร้องเขาพระวิหาร และจัดการกับขั้วตรงข้ามการเมืองด้วยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ว่าด้วยการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ (บัญญัติไว้ว่า ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีถึง 15 ปี) แกนนำหลายคนในกลุ่ม เช่น วีระ สมความคิด เคลื่อนไหวในนาม “กลุ่มคนไทยหัวใจรักชาติ” ที่ชูแนวทางตาต่อตาฟันต่อฟันในการทวงคืนเขาพระวิหารจากกัมพูชา พวกเขาระดมมวลชนชุมนุมประท้วงในพื้นที่ชายแดนที่กำลังมีกรณีพิพาท จนท้ายที่สุดแกนนำจำนวนหนึ่งของพวกเขาก็ถูกจับกุมโดยรัฐบาลกัมพูชา พวกเขาประณามพรรคประชาธิปัตย์ที่เพิกเฉยและดำเนินการล่าช้าในการช่วยเหลือแกนนำของพวกเขา มีบางคนถึงกับหันไปเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากกลุ่มเสื้อแดง (“AFP Rai-ngan Kanklapma...” 2011)³

ความขัดแย้งระหว่างแกนนำและมวลชนของ พอม. กับพรรคประชาธิปัตย์

ในช่วงแรกของขบวนการต่อต้านทักษิณที่ใช้แนวทางเคลื่อนไหวแบบเน้นประเด็นที่หลากหลายเพื่อครอบคลุมมวลชนหลายกลุ่ม (inclusive strategy) พรรคประชาธิปัตย์ถือเป็นหนึ่งในพลังสนับสนุนที่สำคัญของขบวนการฯ ถึงแม้ว่าผู้นำพรรคจะไม่ได้เข้าเป็นแกนนำร่วมกับ พอม. อย่างไรก็ตามทางภาคใต้พวกเขาก็เคลื่อนไหวเรียกร้องต่อรัฐบาลไปในทิศทางเดียวกับขบวนการฯ รวมทั้งกดดันรัฐบาลเพื่อสนับสนุน พอม. อย่างเปิดเผยในพื้นที่สี่ นอกจากนั้นมวลชนจำนวนมากที่เข้าร่วมสนับสนุนขบวนการก็เป็นฐานมวลชนเดิมของพรรคประชาธิปัตย์ จากผู้ให้สัมภาษณ์ 100 คน มีผู้ที่ระบุว่าตนเองเป็นผู้สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ 49 คน ทั้งที่เป็นสมาชิกพรรคโดยตรงและเป็นพวก “แฟนคลับ” พรรคหรือแกนนำพรรคบางคน เช่น ชวน หลีกภัย หรืออภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ก่อนการเข้าร่วมขบวนการต่อต้านทักษิณ โดยในจำนวน 49 คนนี้มี 31 คนถอนตัวออกจาก พอม. เมื่อพรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นรัฐบาลในปี 2551 (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สนับสนุนขบวนการ

16 ก.พ. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ ธ วันที่ 17 มี.ค. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ สุ วันที่ 21 พ.ค. 2558 จังหวัดอุดรธานี; คุณ ข วันที่ 25 ก.ค. 2558 จังหวัดภูเก็ต; คุณ ป วันที่ 23 ส.ค. 2558 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย ผู้เขียน (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล)

³ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คุณ พ วันที่ 7 ก.พ. 2558 อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา; คุณ ฟ วันที่ 25 เมษายน 2558 จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย ผู้เขียน (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล)

ต่อต้านทักษิณ 100 คน จาก 13 จังหวัดในประเทศไทย) และหลังความขัดแย้งที่ พทม. แสดงออกถึงความไม่พอใจต่อรัฐบาลประชาธิปัตย์ พวกเขากลับเข้าร่วมขบวนการต่อต้านทักษิณอีกครั้งในยุค กปปส. เมื่อสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์กลับมาเข้าร่วมและยึดกุมการนำของขบวนการฯ

เราสามารถทำความเข้าใจปัญหาดังกล่าวผ่านการวิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่าง พทม.กับพรรคประชาธิปัตย์ใน 2 ระดับ

ความขัดแย้งที่ 1 ความไม่พอใจของแกนนำและผู้สนับสนุน พทม. ที่มีต่อการทำงานของพรรคประชาธิปัตย์เมื่อได้เป็นรัฐบาล ในขณะที่ พทม. เชื่อว่าการขึ้นสู่อำนาจของประชาธิปัตย์เป็นผลจากการชุมนุมขับไล่ทักษิณของตน แต่เมื่อนายอภิสิทธิ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พรรคประชาธิปัตย์กลับไม่ดำเนินนโยบายตามข้อเรียกร้องของพวกเขา โดยเฉพาะการกำจัดอำนาจของระบอบทักษิณอย่างเด็ดขาดในทันทีที่ขึ้นสู่อำนาจทางการเมือง ปีกอนุรักษ์นิยมก็ไม่พอใจที่พรรคไม่ดำเนินนโยบายตามแนวทางชาตินิยมสุดขั้ว ในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา ปีกอนุรักษ์นิยมในขบวนการต่อต้านทักษิณ ที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มคนไทยหัวใจรักชาติและกลุ่มสันติอโศก โกรธรัฐบาลอภิสิทธิ์มากที่ใช้พระราชบัญญัติความมั่นคงภายใน ในการจัดการกับแกนนำของพวกเขาในการจัดการชุมนุมประท้วง 154 วันหน้าทำเนียบรัฐบาล และไม่ให้ความช่วยเหลือแกนนำที่ถูกรัฐบาลกัมพูชาจับกุมตัวในช่วงการชุมนุมในพื้นที่พิพาทไทย-กัมพูชา จากความไม่พอใจดังกล่าว แกนนำ พทม. และผู้สนับสนุน พทม. กลุ่มต่าง ๆ ประณามพรรคประชาธิปัตย์อย่างรุนแรง บ้างก็กล่าวว่าอภิสิทธิ์ไม่ต่างอะไรจากทักษิณ สุดท้ายก็ดำเนินนโยบายคล้ายทักษิณ และยอมจับมือกับนักการเมืองโกงกินที่ก่อนหน้านี้เคยร่วมรัฐบาลกับทักษิณ⁴

ความขัดแย้งที่ 2 คือ การแข่งขันทางการเมืองระหว่างพรรคประชาธิปัตย์กับผู้สนับสนุน พทม. และพรรคการเมืองใหม่ จากความผิดหวังและไม่เชื่อใจในพรรคประชาธิปัตย์ แกนนำ พทม. จำนวนหนึ่งตัดสินใจจัดตั้งพรรคการเมืองของ พทม. เองขึ้นในนาม “พรรคการเมืองใหม่” เพื่อแข่งขันทางการเมืองกับทักษิณและประชาธิปัตย์ แต่ผลที่ตามมาคือ การสูญเสียมวลชนที่ยังคงยึดมั่นและสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ สังเกตได้จากจำนวนผู้ชุมนุมที่ลดลงอย่างมากในการชุมนุมต่อต้านพรรคประชาธิปัตย์ จากผู้ชุมนุมจำนวนหลายหมื่นคนในอดีต กลายเป็นการชุมนุมระดับพันคนในช่วงการชุมนุม 154 วันที่หน้าทำเนียบรัฐบาล (“Pai ‘Sat Sapha’ Khae...” 2011) จากผู้ให้สัมภาษณ์ 100 คน มีผู้เคยสนับสนุนประชาธิปัตย์ 49 คน โดยในจำนวนนี้มี

⁴ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คุณ ต วันที่ 27 มี.ค. 2556 กรุงเทพฯ; คุณ อร วันที่ 19 เม.ย. 2556 กรุงเทพฯ; คุณ สุน วันที่ 19 เม.ย. 2556 กรุงเทพฯ; คุณ แอ วันที่ 28 เม.ย. 2556 กรุงเทพฯ; คุณ อ วันที่ 18 พ.ค. 2556 จังหวัดอุดรธานี; คุณ จ วันที่ 19 พ.ค. 2556 จังหวัดอุดรธานี; คุณ อี วันที่ 20 พ.ค. 2556 จังหวัดอุดรธานี; คุณ นู วันที่ 20 พ.ค. 2556 จังหวัดอุดรธานี; คุณ ป วันที่ 23 มี.ค. 2558 จังหวัดขอนแก่น; คุณ จ วันที่ 7 ก.พ. 2558 จังหวัดนครราชสีมา โดยผู้เขียน (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล)

31 คนที่ยังคงสนับสนุนประชาธิปไตย และถอนตัวจากการร่วมสนับสนุนการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลประชาธิปไตย และไม่เข้าร่วมการชุมนุมทวงคืนเขาพระวิหาร

ความขัดแย้งภายในขบวนการระหว่างกลุ่มสนับสนุนและต่อต้านพรรคการเมืองใหม่

ชัยชนะของการชุมนุมในการล้มรัฐบาลสมัคร ในปี 2551 ประกอบกับความไม่พอใจต่อพรรคประชาธิปัตย์ ส่งผลให้ในเวลาต่อมา แกนนํา พธม. หลายคน ไม่ว่าจะเป็น สนิธ ลิ้มทองกุล สมศักดิ์ โกศัยสุข สุริยะใส กตะศิลา ฯลฯ ประกาศจัดตั้งพรรคการเมืองของตนเอง ในช่วงการชุมนุมใหญ่ของ พธม. เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2552 แต่อย่างไรก็ดี การตัดสินใจดังกล่าวนำมาซึ่งความไม่พอใจของแกนนำใน พธม. หลายกลุ่ม ทั้งที่กำลังวางแผนจัดตั้งพรรคการเมืองของกลุ่มตนเอง หรือมีพรรคการเมืองอยู่แล้ว และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการเข้าสู่การเมืองเลือกตั้งของ พธม.

ในด้านหนึ่ง การตัดสินใจจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่สร้างความไม่พอใจให้แกนนำที่วางแผนการจัดตั้งพรรคการเมืองอยู่แล้ว ไชยวัฒน์ สินสุวงศ์ สมาชิกคนสำคัญของสันติอโศกต้องการจะรื้อฟื้นพรรคการเมืองในแนวทางพรรคพลังธรรม ซึ่งเป็นพรรคของกลุ่มแต่เดิมโดยการจับมือกับวีระ สมความคิด เลขาธิการ เครือข่ายประชาชนต่อต้านคอร์รัปชัน ผู้เคยขัดแย้งกับสนธิเรื่องเงินบริจาคสนับสนุนการชุมนุม พลเรือเอก บรรณวิทย์ เก่งเรียน และสมาชิกรุ่นแรกหลายคนของ พธม. เพื่อจัดตั้ง “พรรคประชาธิปไตย” แกนนำกลุ่มนี้ไม่พอใจและปฏิเสธการร่วมงานกับแกนนำพรรคการเมืองใหม่และแกนนำ พธม. ที่สนับสนุนพรรคการเมืองใหม่ พวกเขาประณามสนธิว่าเป็นพวกหลอกหลวง เพราะในขณะที่บอกว่าไม่เล่นการเมือง แต่สุดท้ายก็ตั้งพรรคการเมือง (“Chaiwat-Bannawit Khid...” 2011) ทำายที่สุดกลุ่มนี้ก็ถอนตัวจาก พธม. และหันไปเคลื่อนไหวทางการเมืองในแนวทางของตน นอกจากนั้นมวชนบางส่วนที่สนับสนุนกลุ่มสันติอโศกก็หันกลับไปสนับสนุน “พรรคเพื่อฟ้าดิน” พรรคการเมืองที่กลุ่มสนับสนุนเพื่อทดแทนพรรคพลังธรรมเดิม ถึงแม้พรรคนี้จะมีการส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้งทั้งในแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขตในปี 2554 แต่แนวทางการรณรงค์ก็ไม่ได้หาเสียงให้เลือกผู้สมัครของพรรค กลับสนับสนุนให้ไม่เลือกใคร หรือ “โหวตโน” ตามมติของ พธม. ในเวลาต่อมา (AFP Rainingan Kanklapma... 2011)

ในขณะเดียวกันมวชนจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอนุรักษนิยม ที่ต่อต้านประชาธิปไตยและการเลือกตั้งหรือกลุ่มเสรีนิยมต่างไม่พอใจต่อเรื่องนี้ **กลุ่มอนุรักษนิยม** ผิดหวังและโศกเศร้าที่หลังจากพวกเขา ในขณะที่ในช่วงการรณรงค์ต่อต้านนักการเมืองและการเลือกตั้งว่า โกงกิน สกปรก แต่สุดท้ายกลับตั้งพรรคการเมืองและเข้าสู่วงจรการเมืองเลือกตั้งเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง นอกจากนั้นกลุ่มอนุรักษนิยมหลายคน แม้ไม่ได้วิจารณ์อย่างรุนแรง ก็ตั้งคำถามกับความบริสุทธิ์ของพรรคจากการเมืองใหม่ที่ต้องทำงานในการเมืองที่สกปรก ในขณะเดียวกัน**กลุ่มที่สนับสนุนการเลือกตั้ง** ต่างก็ทั้งวิพากษ์วิจารณ์สนธิและตั้งคำถามต่อแนวทาง

ของพรรคว่า จะสามารถเป็นพรรคที่เป็นตัวแทนของมวลชนได้จริงหรือไม่ตั้งแต่ต้น ในขณะที่เดียวกันผู้สนับสนุนพรรคประชาธิปไตยที่หันหลังให้กับ พท. ก็ยังใช้ประเด็นการจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่โจมตีทั้งแกนนำ พท. อย่างสนธิ เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับพรรคประชาธิปไตย สบประมาทศักยภาพของพรรคการเมืองใหม่ในการแข่งขันเลือกตั้ง รวมทั้งเสนอว่าผู้สนับสนุนขบวนการต่อต้านทักษิณควรจับมือกับประชาธิปไตยมากกว่าตั้งพรรคการเมืองเอง⁵

แรงกดดันจากทั้งแกนนำในหลายระดับและมวลชนทำให้สนธิตัดสินใจถอนตัวจากการรับตำแหน่งหัวหน้าพรรคการเมืองใหม่ ลอยแพสมาชิกที่ยังสนับสนุนพรรคการเมืองใหม่ แล้วกลับไปรณรงค์ให้ผู้สนับสนุนพันธมิตรฯ ร่วมกันต่อต้านการเมืองเลือกตั้งทั่วไปในปี 2554 โดยรณรงค์ “ไม่เลือก Vote No” ต่อต้านการเลือกตั้งและทุกพรรคการเมืองที่ลงเลือกตั้ง และเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองเพื่อขจัดนักการเมืองโกงกินก่อนการเลือกตั้ง ซึ่งการตัดสินใจดังกล่าวถือเป็นการหันหลังให้กับพรรคการเมืองใหม่และพลังที่สนับสนุนการเมืองเลือกตั้งใน พท. ท่าทีที่สุดสมศักดิ์ โกศัยสุข หนึ่งในแกนนำ พท. รับตำแหน่งหัวหน้าพรรค และยืนยันส่งสมาชิกพรรคลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไปในเดือน กรกฎาคมปี 2554 สมศักดิ์และผู้สนับสนุนพรรคการเมืองใหม่ประณามสนธิ และแกนนำกลุ่มอื่น ๆ ถึงการตัดสินใจดังกล่าว (“Phanthamit Roem...” 2011) แต่อย่างไรก็ดีในท้ายที่สุดกลุ่มสนับสนุนพรรคการเมืองใหม่ก็ไม่ประสบความสำเร็จในการเมืองแบบเลือกตั้ง พวกเขาสามารถระดมการสนับสนุนจากมวลชนต่อต้านทักษิณได้ไม่มาก จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 100 คนมีเพียง 28 คนที่ให้การสนับสนุนพรรคการเมืองใหม่อย่างแข็งขัน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สนับสนุนขบวนการต่อต้านทักษิณ จาก 13 จังหวัดในประเทศไทย) ในด้านการดำเนินงานพรรคการเมืองใหม่สามารถจัดตั้งสาขาพรรคได้เพียง 8 จังหวัดจาก 76 จังหวัดทั่วประเทศ และส่งผู้ลงสมัครแข่งขันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพียง 24 คน โดยผู้สมัครทั้งหมดแพ้การเลือกตั้ง (“Somsak’ Poet Sun...” 2009)

ถึงจุดนี้ ความขัดแย้งในด้านยุทธศาสตร์ จุดยืนความคิด และการตัดสินใจในการตั้งพรรคการเมืองใหม่ ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งภายใน พท. และเป็นการประกาศตัวเป็นศัตรูทางการเมืองกับพรรคประชาธิปไตยและฐานมวลชนเดิมที่ยังคงรักดีกับประชาธิปไตย ถึงแม้ว่าสนธิจะถอนตัวออกจากพรรคการเมืองใหม่ แต่ก็ไม่ทันการ เพราะสมาชิกพรรคจำนวนมากหมดความเชื่อถือในแกนนำในชั่วตรงกันข้ามกับตน และ

⁵ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คุณ พ วันที่ 25 เม.ย. 2556 นครศรีธรรมราช; คุณ น วันที่ 4 พ.ค. 2556 เชียงใหม่; คุณ สิท วันที่ 7 พ.ค. 2556 เชียงใหม่; คุณ ต วันที่ 22 พ.ค. 2556 อุตรดิตถ์; คุณ น วันที่ 25 พ.ค. 2556 เพชรบุรี; คุณ จ วันที่ 7 ก.พ. 2558 นครราชสีมา; คุณ ก วันที่ 7 ก.พ. 2558 นครราชสีมา; คุณ ช วันที่ 8 ก.พ. 2558 นครราชสีมา; คุณ เป วันที่ 8 ก.พ. 2558 นครราชสีมา; คุณ ศ วันที่ 10 ก.พ. 2558 นครราชสีมา; คุณ เอ วันที่ 4 มี.ค. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ เป วันที่ 9 มี.ค. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ สุ วันที่ 21 พ.ค. 2558 อุตรดิตถ์ โดยผู้เขียน (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล)

เริ่มถอนตัวออกจาก พธม. แยกนำแตกออกเป็นกลุ่มย่อยหลากหลายกลุ่ม หวาดระแวงซึ่งกันและกัน ขบวนการต่อต้านทักษิณ ถึงจุดถดถอยชั่วคราว ผู้เคยสนับสนุนขบวนการหลายคนปฏิเสธแม้กระทั่งจะเรียกตัวเองหรือถูกเรียกว่า พธม. หรือ แม้กระทั่งเสื้อเหลือง (สิ่งที่พันธมิตรใช้เป็นสัญลักษณ์ในการต่อสู้)

ความล้มเหลวในการรื้อฟื้นขบวนการต่อต้านทักษิณ

หลังการต่อสู้และความขัดแย้งภายในหลายระลอก ขบวนการต่อต้านทักษิณที่เคยเข้มแข็งก็ค่อย ๆ เสื่อมถอยลง แยกแยกจนกลายเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กระจุกกระจาย และยังคงระแวงและไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน อดีตมวลชน พธม. ที่ยังตื่นตัวและต้องการผลักดันประเด็นที่ตนเองสนับสนุน แยกตัวออกจาก พธม. และตั้งกลุ่มใหม่ ๆ และสร้างแกนนำใหม่ของตัวเองดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นเอกเทศไม่ขึ้นกับ พธม. มีบางครั้งที่กลุ่มแกนนำประสานความร่วมมือกันบ้าง แต่ในทางสื่อพวกเขาพอใจที่จะมีภาพที่เป็นเอกเทศจากกันทั้งในด้านแกนนำและประเด็นข้อเรียกร้อง ในช่วงเวลาดังกล่าวมีความพยายามจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแกนนำรุ่นเก่าหรือรุ่นใหม่ ๆ ทั้งที่พยายามฟื้นฟูขบวนการต่อต้านทักษิณ ผ่านยุทธศาสตร์ท่ามกลางข้อจำกัดที่เป็นผลจากความขัดแย้งก่อนหน้านี้ ไม่ว่าจะเป็นเคลื่อนไหวแบบชูประเด็นและข้อเรียกร้องเฉพาะประเด็น (issue-specific movement) การเคลื่อนไหวแบบ “ชุมนุมระยะสั้น- มาแล้วไป (flash mob)” การเคลื่อนไหวแบบไม่มีแกนนำ (leaderless movement) และการรื้อฟื้นยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวแบบเน้นประเด็นที่หลากหลายเพื่อครอบคลุมมวลชนหลากหลายกลุ่ม (inclusive strategy) ในการรื้อฟื้นขบวนการต่อต้านทักษิณ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จในการระดมมวลชนในระดับที่มากเช่นเดิม

ท่ามกลางความขัดแย้งและวิกฤตศรัทธาของแกนนำและองค์กรการเคลื่อนไหวต่อต้านทักษิณอย่าง พธม. มีความพยายามหลายต่อหลายระลอกของปีกอนุรักษนิยมที่ผิดหวังกับทั้ง พธม. และประชาธิปไตย ในการรื้อฟื้นขบวนการเคลื่อนไหวผ่านการชูเฉพาะประเด็นที่พวกเขาต้องการรณรงค์และผลักดัน (issue-specific movement) ในแนวทางชาตินิยมและกษัตริย์นิยมแบบสุดขั้ว แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็น การชุมนุม 154 วัน ที่เน้นประเด็นชาตินิยมต่อต้านรัฐบาลประชาธิปไตยในกรณีเขาพระวิหารนำโดยกลุ่มคนไทยหัวใจรักชาติและกลุ่มสันติอโศก หรือการเคลื่อนไหวชูประเด็นกษัตริย์ของ “กลุ่มพิทักษ์สยาม” และ “กลุ่มประชาชนทนไม่ไหว” (“Chaiwat-Bannawit Khid...” 2011; Sinpeng 2012) ความพยายามต่อมาคือการขยายตัวของการชุมนุมแบบฉับพลันระยะสั้น (flash mob) “กลุ่มประชาชนทนไม่ไหว (Uprising People group: URP)” สำหรับกลุ่มประชาชนทนไม่ไหว เป็นการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ของชนชั้นกลางกรุงเทพฯ กลุ่มกษัตริย์นิยม กลุ่มคนที่ริเริ่มการเคลื่อนไหวไม่เปิดเผยตัวเอง เน้นการรณรงค์ผ่าน facebook group (“Sinthia Rong Sop...” 2013)

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมชุมนุมของขบวนการต่อต้านทักษิณก่อนหน้านี้ภายใต้การนำของสนธิและ พรม. ในปี 2549 และ 2551 จำนวนผู้เข้าร่วมชุมนุมที่เน้นประเด็นเฉพาะอย่างเช่น การชุมนุม 154 วัน และมีอบ เสธ.ย้าย กลุ่มประชาชนทนไม่ไหวก็น้อยกว่ามาก จากการเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูล 100 คนในพื้นที่หลายจังหวัด มีผู้เข้าร่วมชุมนุมขบวนการต่อต้านทักษิณในปี 2549 และ 2551 จำนวน 78 และ 84 คน (ตามลำดับ) ในขณะที่ใน 100 คนนี้มีเพียง 17 คนที่ยังคงเข้าร่วมและสนับสนุนการชุมนุม 154 วัน ซึ่งทั้งหมดเป็นสมาชิกสันติอโศก และกลุ่มอนุรักษ์นิยมที่ต้องการกดดันรัฐบาลอภิสิทธิ์เรื่องเขาพระวิหาร ในขณะที่มีเพียง 28 คน ที่เข้าร่วมมีอบ เสธ.ย้าย และเพียง 2 คนที่เข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่มประชาชนทนไม่ไหว ซึ่งถือว่าลดน้อยลงมาก (ตารางที่ 4 จำนวนผู้เข้าร่วมชุมนุมในแต่ละกิจกรรมชุมนุมของขบวนการต่อต้านทักษิณจากผู้ให้ข้อมูล 100 คน ใน 13 จังหวัด)

กิจกรรมการชุมนุม	ผู้เข้าร่วมชุมนุม	ผู้ไม่ได้เข้าร่วมชุมนุม	รวม
ชุมนุมไล่ทักษิณ 48	78	22	100
ยึดทำเนียบ-สนามบิน 51	84	16	100
154 วัน	17	83	100
กลุ่มพิทักษ์สยาม หรือมีอบเสนาธิการย้าย หรือ เสธ.ย้าย	28	72	100
ประชาชนทนไม่ไหว	2	98	100
เสื้อหลากสี	6	94	100
หน้ากากขาว	39	61	100
กปปส.	94	6	100

ตารางที่ 1 จำนวนผู้เข้าร่วมชุมนุมในแต่ละกิจกรรมชุมนุมของขบวนการต่อต้านทักษิณจากผู้ให้ข้อมูล 100 คน ใน 13 จังหวัด

ที่มา: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สนับสนุนขบวนการต่อต้านทักษิณ 100 คน จาก 13 จังหวัดในประเทศไทย

ในขณะที่การเคลื่อนไหวของกลุ่มที่เน้นประเด็นเฉพาะด้านไม่ประสบความสำเร็จในการระดมมวลชนผู้ต่อต้านทักษิณ กลุ่มใหม่ ๆ พยายามทดลองการเคลื่อนไหวแนวทางแบบใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นการลดภาพความเป็นดีชั่วขัดแย้งทางการเมือง การเคลื่อนไหวแบบ “ชุมนุมระยะสั้น- มาแล้วไป (flash mob)” และ การเคลื่อนไหวแบบไม่มีแกนนำหลัก (leaderless movement) แต่เน้นให้ทุกคนเป็นแกนนำได้ รวมทั้งความพยายามในการรื้อฟื้นยุทธศาสตร์แบบเน้นประเด็นที่หลากหลายเพื่อครอบคลุมมวลชนหลายกลุ่ม (inclusive strategy) เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและข้อจำกัดของการเคลื่อนไหวก่อนหน้านี้

ตัวอย่างของความพยายาม ได้แก่ “กลุ่มเสื้อหลากสี” นำโดย นายแพทย์ ตฤย์ สิทธิสมวงศ์ ด้วยแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาวิกฤตความชอบธรรมของการใช้สัญลักษณ์ “เสื้อเหลือง” ในหมู่ผู้สนับสนุนขบวนการต่อต้านทักษิณ และความเปราะบางของสังคมต่อความขัดแย้งระหว่างเสื้อเหลืองกับเสื้อแดง และผลกระทบจากการชุมนุมอันยืดเยื้อยาวนานของทั้ง 2 ฝ่าย นอกจากนั้นกลุ่มเสื้อหลากสีพยายามเปลี่ยนยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวให้เข้ากับชีวิตของชนชั้นกลางในเมือง โดยการระดมมวลชนแบบ “ชุมนุมระยะสั้น – มาแล้วไป” ช่วงพักกลางวันของคนในเมือง ตามย่านกลางกรุงเทพฯ ไม่นับชุมนุมยืดเยื้อ (“Multi-colour Group...” 2010) และยังมีการเคลื่อนไหวภายใต้ชื่อ “กลุ่มหน้ากากขาว (V for Vendetta Thailand)” โดยการเคลื่อนไหวระลอกใหม่นี้แตกต่างจากการเคลื่อนไหวหลายกลุ่มก่อนหน้านี้ในมิติด้านการเคลื่อนไหวแบบไม่มีแกนนำหลัก (leaderless movement) แต่เน้นให้ทุกคนเป็นแกนนำได้ และการรณรงค์ประเด็นหลากหลาย เพื่อครอบคลุมมวลชนหลายกลุ่ม (inclusive strategy) จากการสัมภาษณ์ ผู้สนับสนุนในกลุ่มอนุรักษ์นิยมและเสรีนิยมจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นพวกเขาหรือไม่เอา พธม. หรือประชาธิปไตย ทั้งในกรุงเทพฯ และในต่างจังหวัด จำนวน 39 คนจาก 100 คน (ดูตารางที่ 4 จำนวนผู้เข้าร่วมชุมนุมในแต่ละการชุมนุมของขบวนการต่อต้านทักษิณ) กลับกลับมาเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าว ผู้ที่เคยถอนตัวจากการมีส่วนร่วม เนื่องจากปัญหาวิกฤตความไม่ไว้วางใจต่อแกนนำรุ่นแรกของ พธม. เริ่มกลับเข้าร่วมขบวนการต่อต้านทักษิณอีกครั้ง การเคลื่อนไหวภายใต้หน้ากากขาวทำให้ทุกคนรู้สึกและสามารถเป็นแกนนำตัวเองและขบวนการฯ ได้ รวมทั้งจัดการระดมพลในกลุ่มตัวเอง และสนับสนุนกลุ่มที่ตนเองเคยไม่เห็นด้วยโดยไม่ต้องเผชิญหน้ากัน แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่า ขบวนการหน้ากากขาวจะสามารถขยายการเคลื่อนไหวและดึงดูดตัวขัดแย้งกลับมาเคลื่อนไหวร่วมกันได้อีกครั้ง แต่ก็ไม่สามารถยกระดับได้เทียบเท่ากับการเคลื่อนไหวในช่วง 2549-2551 การชุมนุมครั้งใหญ่ที่สุดของกลุ่มหน้ากากขาวในกรุงเทพฯ ก็ระดมผู้คนได้เพียงประมาณพันกว่าคน (“Anti-Government Movement...” 2013)

การกลับมาของขบวนการต่อต้านทักษิณภายใต้การนำของ กปปส.

หลังจากความล้มเหลวหลายต่อหลายครั้งในการรื้อฟื้นขบวนการมวลชนต่อต้านทักษิณ ในช่วงปลายปี 2556 ขบวนการฯ ก็ประสบความสำเร็จ แต่การกลับมาในครั้งนี้เป็นการฟื้นตัวและเติบโตใหม่ในนาม กปปส. นำโดยนักการเมืองประชาธิปไตย ถึงแม้ว่านักการเมืองเหล่านี้จะประกาศลาออกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ เพื่อแสดงถึงความเป็นอิสระจากพรรคการเมือง แต่ก็เป็นเรื่องยากที่จะปฏิเสธถึงความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่าง กปปส. กับ พรรคประชาธิปัตย์ (“Yutthasat ‘Phadet Suek’...” 2013) ภายใต้แกนนำกลุ่มใหม่นี้ ขบวนการต่อต้านทักษิณประสบความสำเร็จในการระดมมวลชน จนกลายเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ใหญ่และสามารถจัดการชุมนุมที่ยาวนานที่สุดขบวนการหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองไทย การระดมพลครั้งนี้สามารถระดมมวลชนได้จำนวนมาก ถึงแม้ว่าจะมีการตั้ง

คำถามต่อตัวเลขผู้เข้าชุมนุมที่แกนนำ กปปส. อ้างว่าสูงถึง 4 ถึง 6 ล้านคน แต่อย่างน้อยตัวเลขจากภาครัฐก็ยอมรับว่ามีผู้ชุมนุมสูงถึง 150,000 ถึง 200,000 คน ซึ่งได้เกี่ยวกับการชุมนุมครั้งใหญ่ที่สุดก่อนหน้านี้ ของ ขบวนการต่อต้านรัฐบาลทหาร และเรียกร้องรัฐธรรมนูญในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งมีผู้ชุมนุมประมาณ 150,000 คน (Morell and Chai-anan Samudavanija 1981) และที่สำคัญที่สุดความพยายามในครั้งนี้ สามารถประสานรอยร้าวระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่เคยขัดแย้งกันอย่างรุนแรงก่อนหน้านี้ได้ จนสามารถสร้างขบวนการ เครือข่ายของกลุ่มจำนวนมากมาได้มากกว่ารอบก่อนหน้านี้ (“Thueak Tang Ko Po Po So ...” 2013; “Ko Po Po So Chi...” 2013; Head 2013) งานวิจัยชิ้นนี้จะพยายามอธิบายและวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ในครั้งนี้ผ่าน 6 เงื่อนไขหลัก

ปัจจัยแรก การยุติบทบาททางการเมืองของ พทม. ในช่วงเดือนกันยายน 2556 เพียง 1 เดือนก่อนหน้า การตัดสินใจนำขบวนการต่อต้านทักษิณโดยพรรคประชาธิปัตย์ แกนนำ พทม. นำโดยสนธิ ลิ้มทองกุล ประกาศอย่างเป็นทางการต่อสาธารณะว่า แกนนำ พทม. และ พทม. ในฐานะองค์กรการเคลื่อนไหวขอยุติ บทบาทและกิจกรรมทางการเมืองอย่างสิ้นเชิง ประกาศดังกล่าวส่งผลให้อดีตนายกฯ พทม. ซึ่งเคย ประณามพรรคประชาธิปัตย์ก่อนหน้านี้ขาดองค์กรนำ ในขณะที่ยังต้องการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่อไป จากการสัมภาษณ์มวลชนจำนวนมากอธิบายว่าเงื่อนไขดังกล่าวมีส่วนสำคัญที่ทำให้พวกเขาตัดสินใจในการ ยอมร่วมสนับสนุน กปปส. เป็นการชั่วคราว เนื่องจากขาดองค์กรนำ บางส่วนเชื่อว่าแกนนำ กปปส. ตัดขาด จากประชาธิปัตย์แล้ว ในขณะที่หลายคนมองว่า กปปส. มีความเชื่อมโยงกับประชาธิปัตย์ และพวกเขาก็ ไม่ได้เชื่อมั่นในแกนนำ กปปส. เช่น นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ส.ส.ประชาธิปัตย์ว่าเป็นนักการเมืองที่ปราศจาก ปัญหาคอร์รัปชัน พวกเขายังคงไม่ไว้วางใจและยังมองประชาธิปัตย์ในแง่ร้าย แต่ก็ตัดสินใจเข้าร่วม (“Phanthamit Prachachon...” 2013)⁶

ปัจจัยที่ 2 ความพยายามของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ในการผลักดัน “พระราชบัญญัตินิรโทษกรรม” ได้สร้าง โครงสร้างโอกาสทางการเมือง (political opportunity structure) ครั้งใหม่สำหรับการกลับมาของขบวนการ ต่อต้านทักษิณ การผลักดันพระราชบัญญัติที่ขยายขอบเขตนิรโทษกรรมให้กับแกนนำทั้งสี่และสี่อ แดง และเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกดำเนินคดีในตลอดช่วงการชุมนุมทางการเมืองของทั้งสองฝ่าย รวมถึงคดีความที่ เกี่ยวข้องอื่น ๆ นอกจากจะสร้างความไม่พอใจให้กับหลายภาคส่วนแล้ว ยังส่งผลให้ขบวนการต่อต้านทักษิณ ที่ก่อนหน้านี้แตกแยกกลับมารวมตัวกันอีกครั้ง เนื่องจากความไม่พอใจที่พระราชบัญญัตินี้กล่าวจะ ครอบคลุมการให้นิโทษกรรมกับกรณีทักษิณและครอบครัว กลุ่มต่าง ๆ ที่ก่อนหน้านี้แยกกันเคลื่อนไหวใน

⁶ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คุณ ว. วันที่ 24 ม.ค. 2558 ขอนแก่น; คุณสิทธิ วันที่ 7 พ.ค. 2556 อ. เมือง เชียงใหม่ โดยผู้เขียน (กนกวรรณ เลิศชูสกุล)

ประเด็นที่แตกต่างกัน ทั้งชาตินิยมสุดขั้วที่เน้นการเรียกร้องสิทธิเหนือเขาพระวิหาร กลุ่มที่เน้นตรวจสอบการทำงานและนโยบายของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ฯลฯ ต่างรวมตัวเคลื่อนไหวร่วมกันเพื่อต่อต้านพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับดังกล่าว ในช่วงต้นพรรคประชาธิปัตย์เริ่มจัดเวทีชุมนุมประท้วงที่สถานีรถไฟสามเสนใกล้กับที่ทำการของพรรค และต่อมาจัดตั้ง กปปส. เพื่อเป็นองค์กรนำการเคลื่อนไหว คู่ขนานไปกับเวทีของกลุ่มต่าง ๆ ในหลากหลายพื้นที่ที่มีมาก่อนหน้านั้น จากนั้น กปปส. ใช้เงื่อนไขดังกล่าวในการยกระดับขบวนการเคลื่อนไหวจากขบวนการต่อต้านพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ให้กลายเป็นขบวนการต่อต้านและล้มรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ถึงแม้วุฒิสภาจะลงคะแนนเสียงไม่รับร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้วก็ตาม และรัฐบาลก็ยอมถอนร่างดังกล่าวจากการพิจารณาโดยรัฐสภาอย่างสิ้นเชิง แต่ กปปส. กลับขยายข้อเรียกร้องให้รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ยุบสภา และให้ปฏิรูปทางการเมืองเพื่อขจัดนักการเมืองโกงกินให้หมดไปก่อนการเลือกตั้งใหม่ การใช้เงื่อนไขดังกล่าวในฐานะโครงสร้างโอกาสใหม่ประสบความสำเร็จในขยายการระดมมวลชนรอบใหม่ที่มีพลังและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น (“Krasae Nap Thoilang...” 2013) จากการสัมภาษณ์ เงื่อนไขความไม่พอใจต่อพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม เป็นปัญหาและเงื่อนไขที่สำคัญมากที่ทำให้ทั้งผู้สนับสนุนที่เคยถอนตัวออกจากขบวนการต่อต้านทักษิณก่อนหน้านี้ และคนที่ไม่เคยเข้าร่วมขบวนการฯ ตัดสินใจเข้าร่วมการเคลื่อนไหวในรอบใหม่นี้⁷

ปัจจัยที่ 3 การเข้าร่วมขบวนการฯ อย่างเต็มตัวของแกนนำจากพรรคประชาธิปัตย์ช่วยระดมฐานมวลชนผู้สนับสนุนประชาธิปัตย์ ทวิพยากร และโครงสร้างพื้นฐานของพรรค มาหนุนเสริมการเคลื่อนไหวให้มีพลังมากขึ้น ภายใต้การนำของแกนนำ กปปส. มวลชนที่สนับสนุนประชาธิปัตย์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เคยละทิ้ง พธม. เนื่องจากเคยไม่พอใจและไม่ไว้วางใจแกนนำ พธม. ในช่วงที่มีความขัดแย้งกับประชาธิปัตย์ ก็ตัดสินใจหันกลับมาเข้าร่วมขบวนการต่อต้านทักษิณ จากการสัมภาษณ์และการเข้าร่วมสังเกตการณ์พูดคุยกับผู้เข้าร่วมชุมนุมในหลายจุดพบว่า มวลชนของประชาธิปัตย์ ที่เคยแสดงความไม่พอใจและไม่เห็นด้วยกับแกนนำ พธม. ในหลายประเด็น ยอมรับการกลับเข้าร่วมขบวนการต่อต้านทักษิณอีกครั้ง เมื่อแกนนำประชาธิปัตย์ตัดสินใจทำหน้าที่แกนนำขบวนการฯ มวลชนเหล่านี้มาจากหลายพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นฐานเสียงประชาธิปัตย์จากภาคใต้ ซึ่งเป็นฐานที่มั่นทางการเมืองของพรรค หรือพื้นที่อื่น ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งก่อนหน้านี้ละ

⁷ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คุณ ช วันที่ 14 ก.พ. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ ร วันที่ 13 ก.พ. 2558 กรุงเทพฯ โดยผู้เขียน (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล)

ทั้ง พอม. ในช่วงที่ พอม. มีความขัดแย้งกับประชาธิปไตย คนพวกนี้เริ่มเข้าร่วมการชุมนุมประท้วง และกลายเป็นฐานมวลชนสำคัญที่ปักหลักชุมนุมอย่างยืดเยื้อยาวนาน (long-term protester)⁸

นอกจากผู้สนับสนุนประชาธิปไตยที่เข้าร่วมขบวนการต่อต้านทักษิณมาตั้งแต่แรกแล้ว การเข้ามาเป็นแกนนำการชุมนุมยังช่วยดึงคนรุ่นใหม่ที่ชอบและเลือกพรรคประชาธิปัตย์มาโดยตลอด เข้าร่วมการชุมนุมทางการเมืองเป็นครั้งแรกอีกด้วย จากการสัมภาษณ์คนรุ่นใหม่ que เลือกประชาธิปัตย์มาโดยตลอด ไม่ชอบทักษิณ แต่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการชุมนุมประท้วงมาก่อน จนกระทั่งพรรคประชาธิปัตย์เข้ามาเป็นแกนนำ พวกเขาจึงเข้าร่วมการชุมนุม พวกเขาเน้นถึงความเชื่อมั่นในการนำของนักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์⁹

นอกจากการกลับมาของฐานมวลชนประชาธิปไตยแล้ว นักการเมืองประชาธิปัตย์ในพื้นที่ต่าง ๆ ยังทำหน้าที่ระดมมวลชนในพื้นที่เข้าร่วมการชุมนุมในกรุงเทพฯ และจัดการชุมนุมคู่ขนานกับที่กรุงเทพฯ ในพื้นที่ของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ 14 จังหวัดในภาคใต้ของไทย (“Truat Thaeo Mop...” 2013) จากการสัมภาษณ์นักการเมืองหรือผู้ที่มีสายสัมพันธ์กับพรรคในหลายจังหวัด ที่ก่อนหน้านี้ไม่เคยทำงานเคลื่อนไหวมวลชน เริ่มเข้ามาทำการเคลื่อนไหวระดมมวลชนในช่วง กปปส. หรือ ก่อน กปปส. เล็กน้อย ซึ่งในหลายกรณีอาจจะไม่ได้ถูกสั่งการจากพรรคโดยตรง แต่การทำงานมวลชนในช่วงที่แกนนำของพรรคกลายเป็นแกนนำขบวนการเคลื่อนไหวก็มีอิทธิพลต่อพวกเขาเป็นอย่างมาก¹⁰

ปัจจัยที่ 4 แกนนำ กปปส. ประสบความสำเร็จในออกแบบโครงสร้างองค์กรการเคลื่อนไหวใหม่ที่มีลักษณะ “หลวมและรองรับความหลากหลาย (loose and pluralistic structure)” ภายใต้การนำของ พอม. องค์กรการเคลื่อนไหวมีลักษณะ “รวมศูนย์ (centralized structure)” ทั้งในแง่ของรูปแบบเวที โครงสร้างการตัดสินใจ และสั่งการการเคลื่อนไหวในการชุมนุมใหญ่เกือบทุกรอบของ พอม. โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ การชุมนุมมีเวทีกลางหลักเพียงแห่งเดียว เช่น การชุมนุมยึดทำเนียบรัฐบาล โดยหากมีการขยายเวทีไปยังสนามบินสุวรรณภูมิและดอนเมือง การตัดสินใจและสั่งการก็ยังคงรวมศูนย์อยู่ที่แกนนำหลักของ พอม. ที่ส่วนกลางโดยเฉพาะในกรุงเทพฯ ในการตัดสินใจ หรือแม้แต่สิ่งที่พวกเขาเรียกว่า “ยุทธศาสตร์ดาวกระจาย”

⁸ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คุณ วอ วันที่ 24 ม.ค. 2558 ขอนแก่น; คุณ ป วันที่ 15 พ.ย. 2556 พัทลุง; คุณ ข วันที่ 14 ก.พ. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ ร วันที่ 13 ก.พ. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ จ วันที่ 5 มี.ค. 2558 กรุงเทพฯ โดยผู้เขียน (กนก รัตน์ เลิศชูสกุล)

⁹ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คุณเอ วันที่ 4 มี.ค. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ ฝ วันที่ 15 ก.พ. 2558 กรุงเทพฯ; นายแพทย์ ช วันที่ 24 ม.ค. 2558 ขอนแก่น โดยผู้เขียน (กนก รัตน์ เลิศชูสกุล)

¹⁰ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คุณ จ วันที่ 20 เม.ย. 2556 ที่ชุมชนสันติโคก กรุงเทพฯ; คุณวอ วันที่ 24 ม.ค. 2558 ขอนแก่น; คุณ ต วันที่ 22 พ.ค. 2556 อ.เมือง อุดรธานี; คุณ ก วันที่ 7 ก.พ. 2558 นครราชสีมา โดยผู้เขียน (กนก รัตน์ เลิศชูสกุล)

หรือ “แผนสู้รบดาวกระจาย” ซึ่งเป็นการจัดกลุ่มมวลชนประมาณ 100-200 คน แยกย้ายไปยังสถานที่ต่าง ๆ เช่น การเดินทางไปชุมนุมหน้าสำนักงานอัยการสูงสุด ในวันที่ 5 มิถุนายน 2551 ของผู้ร่วมชุมนุมประมาณ 300 คน ทวงถามความคืบหน้าการสั่งฟ้องคดีทุจริตของทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีก่อนการดาวกระจาย ไปสถานที่ต้องกฤษประจําประเทศไทย 2 ครั้งในวันที่ 19 สิงหาคม และ 30 ตุลาคม 2551 เพื่อเรียกร้องให้ทางรัฐบาลอังกฤษส่งตัวทักษิณ ชินวัตร กลับมาประเทศไทยเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย หรือการบุกยึดสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2551 แต่กิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปเพื่อแสดงพลังทางการเมือง หรือสร้างกิจกรรมให้ผู้ชุมนุมมีการเคลื่อนไหว มากกว่าการผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวแบบเป็นอิสระของกลุ่มต่าง ๆ แต่การตัดสินใจเคลื่อนไหวดังกล่าว ก็ยังเป็นการนำและตัดสินใจโดยกลุ่มแกนนำ ส่วนกลาง มากกว่าการให้พื้นที่และให้อำนาจการตัดสินใจ กับการเคลื่อนไหวของกลุ่มแกนนำอื่น ๆ ที่มีความคิดเห็นแตกต่างหลากหลาย ในการเคลื่อนไหวอย่างค่อนข้างอิสระจาก พท.

ในทางตรงกันข้ามการเคลื่อนไหวภายใต้ กปปส. หันมาใช้โครงสร้างที่อนุญาตให้กลุ่มที่เคยขัดแย้งกัน แกนนำกลุ่มใหม่ ๆ และมวลชนจากหลากหลายกลุ่ม ได้มีพื้นที่ทางการเมืองของตนเอง ภายใต้ความร่วมมืออย่างหลวม ๆ กับ กปปส. ซึ่งวิธีการดังกล่าวประสบความสำเร็จในการรื้อฟื้นขบวนการต่อต้านทักษิณให้ขยายตัวและเติบโตกลับขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ในขณะที่เวทีหลักที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ถนนราชดำเนิน (4 พฤศจิกายน 2556-13 มกราคม 2557) และสี่แยกปทุมวัน (13 มกราคม-2 มีนาคม 2557) ควบคุมโดยตรงโดยแกนนำ กปปส. ที่เป็นอดีตนักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์ กปปส. ยอมรับและร่วมมือกับเวทีและการชุมนุมประจําของกลุ่มอื่น ๆ ทั้งที่เคยเป็นคู่แข่งกับประชาธิปัตย์ และกลุ่มอิสระอื่น ๆ ที่จัดคู่ขนานกับ กปปส. ในนามของพวกเขาเอง ไม่ว่าจะเป็นเวทีการชุมนุมประจําของอดีตผู้สนับสนุน พท. และกลุ่มอื่น ๆ ที่เริ่มชุมนุมประจําเพื่อต่อต้านพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ตั้งแต่ก่อนการจัดตั้ง กปปส. เช่น กลุ่มกองทัพประชาชนโค่นระบอบทักษิณ (กปท.) ที่จัดเวทีชุมนุมประจําคัดค้านพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมนับตั้งแต่ต้นเดือนสิงหาคมที่สวนลุมพินี และทำเนียบรัฐบาลในเวลาต่อมา รวมถึงกลุ่มเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ที่แยกตัวออกมาจาก กปท. และจัดเวทีประจําคัดค้านการยุบพรรค กปปส. ในขณะที่ช่วงต้นของการก่อตั้ง กปปส. แกนนำทั้ง 2 กลุ่มไม่ได้นำมวลชนเข้าร่วมกับประชาธิปัตย์ในช่วงสถานีรถไฟสามเสน แต่ในช่วงการจัดตั้ง กปปส. ทั้งแกนนำของ กปท. และ คปท. เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ กปปส. เหมือนกับแกนนำกลุ่มอื่น ๆ ด้วยที่ศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะ (“Ko Po Po So Chi...” 2013) โดยที่ทั้ง 2 กลุ่มยังคงดำเนินกิจกรรมทางการเมืองแยกเป็นเอกเทศจากเวทีกลางของ กปปส. เช่น กปท. บุกหลักชุมนุมที่เชิงสะพานผ่านฟ้าลีลาศ หน้าแยกผ่านฟ้าลีลาศ ส่วน คปท. ย้ายพื้นที่ชุมนุมจากแยกจตุรพงษ์มาเป็นเชิงสะพานมัสยิดจันทรเกษมจนถึงสะพานมัสยิดมุสลิมใกล้กับทำเนียบรัฐบาล (“Ko Po Tho Yan...” 2013) มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและความร่วมมือระหว่างเวทีย่อยและเวทีกลางเกิดขึ้นในบางช่วงเวลา เช่น การหมุนเวียนให้แกนนำและนัก

ปราศรัยจากเวทีชุมนุมต่าง ๆ ทำให้แกนนำกลุ่มที่คิดแตกต่าง หรือมีประเด็นเฉพาะที่กลุ่มต้องการรณรงค์มีพื้นที่ในการกลุ่มคนกลุ่มใหม่ ๆ (“Chak Yuet Samnak Ngoppraman...” 2013) แกนนำรุ่นใหม่ของ คปท. อธิบายถึงประโยชน์ที่ได้จากการร่วมมือกับ กปปส. ว่าอย่างน้อยก็ทำให้เขาได้พูดประเด็นของกลุ่มของพวกเขาในเวทีที่กว้างขวางขึ้น ถึงแม้โดยส่วนตัวเขาจะยังไม่ได้ไว้วางใจแกนนำ กปปส. อย่างเช่นสุเทพก็ตาม¹¹

นอกจากนั้นการพัฒนาและใช้ยุทธศาสตร์ “ดาวกระจายจัดตั้งเวทีการชุมนุมประท้วงแบบถาวรทั่วกรุงเทพฯ” ในช่วงระดมมวลชนเพื่อการรณรงค์ปิดกรุงเทพฯ (Bangkok Shut Down) ยังช่วยสร้างพื้นที่ทางการเมืองที่ช่วยให้เกิดการขยายตัวของการระดมมวลชน และความร่วมมือกับแกนนำกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ยุทธศาสตร์และโครงสร้างการเคลื่อนไหวดังกล่าวเริ่มขยายตัวในช่วงการรณรงค์ระดมมวลชนเพื่อการปิดเมืองกรุงเทพฯ ใน 2 ระลอก คือในวันที่ 22 ธันวาคม 2556 และ 13 มกราคม 2557 โดยมีการจัดตั้งเวทีและการชุมนุมประท้วงแบบถาวรในหลายพื้นที่ จุดที่สำคัญมีทั้งสิ้น 7 จุดในช่วงก่อนและหลังปฏิบัติการปิดกรุงเทพฯ ได้แก่ แยกปทุมวัน แยกราชประสงค์ แยกอโศกมนตรี แยกศาลาแดง (สีลม) ห้าแยกลาดพร้าว อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ และแจ้งวัฒนะ **ในด้านหนึ่ง** กปปส. ยังคงส่งอดีตนักการเมืองสายประชาธิปไตยเข้าไปเป็นแกนนำหลักของแต่ละเวที ดังจะเห็นว่าแกนนำที่เป็นที่รับรู้ในสื่อและสาธารณะในเกือบทุกเวทีเป็นอดีตนักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์ ยกเว้นพื้นที่ชุมนุมแจ้งวัฒนะที่เป็นพระพุทธรูปอิสระ แต่**ในอีกด้านหนึ่ง** ก็เปิดพื้นที่ให้กับแกนนำกลุ่มใหม่ ๆ และมวลชนกลุ่มต่าง ๆ ได้เข้าถึงกระบวนการตัดสินใจ การเสนอข้อเรียกร้องและการบริหารจัดการต่าง ๆ การใช้ยุทธศาสตร์และโครงสร้างการชุมนุมเช่นนี้ทำให้แกนนำและผู้สนับสนุนกลุ่มย่อยต่าง ๆ รู้สึกว่า ตนเองมีที่ทางทางการเมืองเป็นของตนเองเพื่อใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารกับสาธารณะ โดยที่ไม่รู้สึกว่าถูกรวบงำโดย กปปส. และประชาธิปัตย์ นอกจากในกรุงเทพฯ แล้ว การใช้ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวแบบเวทีคู่ขนานยังถูกนำไปใช้ในต่างจังหวัดอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้แกนนำที่ก่อนหน้านี้ขัดแย้งกันและถอยห่างจากการเคลื่อนไหวเริ่มจัดตั้งเวทีเป็นของตนเอง ในขณะที่ก็มีการจัดเวที กปปส. ในระดับจังหวัดคู่ขนานกันไป¹²

ถึงแม้ว่าโดยภาพรวมขบวนการต่อต้านทักษิณจะดูเหมือนจะมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น และสามารถระดมมวลชนจำนวนมากให้กับมาสนับสนุนขบวนการฯ ได้ แต่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ยังคงดำเนินต่อไป แกนนำและผู้สนับสนุนของกลุ่มต่างยังคงต่อสู้กันทั้งในประเด็นเรื่องการแย่งชิงการนำเงินทุน และทรัพยากรสนับสนุนการเคลื่อนไหว (“Ko Po Po So Yala...” 2013) จากการสัมภาษณ์ผู้สนับสนุนหลายคนยังคงปฏิเสธการถูกเหมารวมว่าเป็น กปปส. แกนนำรุ่นใหม่ของ คปท. ที่ยังเผชิญปัญหาความ

¹¹ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คุณ บ วันที่ 16 ก.พ. 2558 กรุงเทพฯ โดยผู้เขียน (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล)

¹² ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คุณ ธ วันที่ 24 ม.ค. 2558 ขอนแก่น โดยผู้เขียน (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล)

ขัดแย้งที่เขามีกับ คปท. ที่ไม่พอใจตัวเขาในการยอมร่วมมือกับ กปปส. และไม่พอใจที่เขาติดต่อ กปปส. ที่สุดท้ายกลายเป็นเวทีที่ถูกยึดกุมโดยนักการเมืองประชาธิปไตย¹³

ปัจจัยที่ 5 การปรับใช้แนวทาง “ชูประเด็นข้อเรียกร้องที่หลากหลาย (inclusive)” มากขึ้น ช่วยให้ กปปส. สามารถระดมการสนับสนุนจากทุกกลุ่มอุดมการณ์ เช่นเดียวกับที่เคยเป็นจุดแข็งและปัจจัยความสำเร็จของ พธม. โดยในช่วงแรก กปปส. เน้นการชูประเด็นอนุรักษ์นิยมในเวทีหลักคู่กับการยอมให้มีพื้นที่สำหรับประเด็นก้าวหน้าอื่น ๆ ในเวทีหลักที่แยกปทุมวันแกนนำ กปปส. เน้นประเด็นกษัตริย์นิยม ชาตินิยม และชูประเด็นศีลธรรมความดีในการโจมตีทักษิณและรัฐบาลยิ่งลักษณ์ (Pongpipat Banchanon 2013) เช่น มีการใช้ธงชาติเป็นสัญลักษณ์ของขบวนการฯ ในการเริ่มต้นรณรงค์ต่อต้านพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ผ่านการตีความว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวจะขยายการนิรโทษกรรมให้กับผู้ต้องคดีหมิ่นสถาบันกษัตริย์ (“Nuek Cha Ok Pai...” 2013) ในขณะที่ กปปส. ยอมให้พื้นที่กับพวกที่ชูประเด็นการกระจายอำนาจทางการเมือง ขบวนการชาวนารายย่อย ขบวนการต่อต้านเชื้อน และโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ ฯลฯ ในเวทีย่อยอื่น ๆ (“Chaona Phichit Roem...” 2014; “Charas Chi Oo Po Tho...” 2014; “Suthep Poet Wong...” 2014) จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมการชุมนุมจากหลากหลายจุดยืนทางการเมืองต่างรู้สึกว่าการ กปปส. ให้ความสำคัญกับข้อเรียกร้องและประเด็นปัญหาทางการเมืองที่พวกเขาเป็นห่วง ซึ่งเป็นบรรยากาศที่คล้ายกับ พธม. ในช่วงแรก ไม่ว่าจะเป็นมวลชนอนุรักษ์นิยมหรือแกนนำรุ่นใหม่ที่พอใจกับ กปปส. ในการให้ความสำคัญกับปัญหาประเด็นเรื่องแรงงาน การทุจริตของทุน และปัญหาความเหลื่อมล้ำก็รู้สึกว่าการ กปปส. ให้พื้นที่กับการพูดถึงเรื่องที่เขาเป็นห่วงเป็นใย¹⁴

ปัจจัยที่ 6 การจัดการรณรงค์และการชุมนุมในพื้นที่ในรูปแบบที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนกรุงเทพฯ และชนชั้นกลางรุ่นใหม่ โดยการทำให้ขบวนการทางการเมืองให้ดูไม่เป็นการเมืองได้ ส่งผลให้สามารถขยายฐานมวลชนของขบวนการต่อต้านทักษิณไปยังกลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มคนที่ไม่สนใจ หรือปฏิเสธการมีส่วนร่วมทางการเมือง การจัดเวทีการชุมนุมในจุดสำคัญต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพฯ โดยเฉพาะจุดที่ใกล้สถานีรถไฟฟ้า ซึ่งเป็นการขนส่งสาธารณะที่ชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ นิยมใช้ ทำให้สะดวกต่อการเข้าร่วมชุมนุมของชนชั้นกลาง ซึ่งแตกต่างจากการชุมนุมก่อนหน้านี้ที่มักยึดทำเนียบรัฐบาล หรือบนถนนราชดำเนิน ซึ่งห่างจากรถไฟฟ้า การจัด

¹³ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คุณ บ. วันที่ 16 ก.พ. 2558 กรุงเทพฯ โดยผู้เขียน (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล)

¹⁴ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คุณ บ. วันที่ 16 ก.พ. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ ร. วันที่ 13 ก.พ. 2558 กรุงเทพฯ โดยผู้เขียน (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล)

เวทีกลางกรุงเทพฯ กระจายในหลายจุดทำให้คนกรุงเทพฯ ซึ่งปกติไม่เข้าร่วมการชุมนุม ต้องเผชิญกับปัญหาการจราจรที่ตึงเครียดในเชิงหลักการ ตัดสินใจเข้าร่วมการชุมนุม¹⁵

นอกจากนั้นแกนนำ กปปส. ยังจ้างผู้จัดงานและนักการตลาดมืออาชีพในการออกแบบกิจกรรม และโครงสร้างเวทีในช่วงการชุมนุม ให้สอดคล้องกับบริบทและความสะดวกของชนชั้นกลาง (Hataikarn Treesuwan and Nipawan Keawrakmook 2014) แตกต่างจากเวทีอื่น ๆ ก่อนหน้านี้ที่เน้นเฉพาะประเด็นที่กลุ่มเฉพาะต่าง ๆ ต้องการ เวทีของ กปปส. เน้นกิจกรรมบันเทิงที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นการเดินแฟชั่นโชว์ การจัด “ถนนศิลปะ (Art Lane)” ที่รวบรวมสินค้าและงานศิลปะที่สร้างสรรค์โดยศิลปินและนักออกแบบชื่อดังมากมาย ที่สนับสนุนขบวนการฯ โดยเน้นสัญลักษณ์ของ กปปส. ในชิ้นงานต่าง ๆ การจัดคอนเสิร์ตของนักร้องเพลงป๊อปรุ่นใหม่ การระดมบริจาคอาหารให้กับผู้ชุมนุมโดยเจ้าของร้านอาหารชื่อดัง และกลุ่มต่าง ๆ ที่ร่วมต่อต้านพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ฯลฯ (Thai Thon 2013) การชุมนุมประท้วงกลายเป็นมหกรรมดนตรี ศิลปะ และเทศกาลอาหารบนท้องถนน สำหรับคนรุ่นใหม่การเข้าร่วมทางการเมืองกลายเป็นการเล่นหลังเลิกงาน การช้อปปิ้ง การหาของกินยามเที่ยงและเย็น เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสุดสัปดาห์ และเป็นสถานที่ที่คนรุ่นใหม่ใช้ติดตามเซเลบ (celebrities) ที่พวกเขาชื่นชอบ ผู้เข้าร่วมวัยรุ่นหน้าตาดีที่เข้าร่วมการชุมนุมได้รับการยกย่องโดยแกนนำว่าเป็น “นางฟ้าของการชุมนุม” (“Dara Ruam Chumnum...” 2014; “Yon Chom ‘Nangfa’ Nai...” 2014) ผู้จัดการเวทีสร้างสรรค์กิจกรรมที่แปลกใหม่ น่าตื่นเต้น สนุกสนานอยู่ตลอดเวลา เช่น การจัดงาน “วันปิกนิกแห่งชาติ (National Picnic day)” ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 เพื่อเชิญชวนให้คนมาปิกนิกแทนการไปเลือกตั้ง (“Kanlueaktang Yang Mai...” 2014) นอกจากนั้นยังคิดสโลแกน หรือคำขวัญใหม่ ๆ ที่ช่วยให้กิจกรรมทางการเมืองดูไม่เป็นการเมือง เช่น การชูสโลแกน “แค่ร้องเท้าผ้าใบกับใจถึง ๆ” เพื่อสื่อสารกับคนไม่เคยร่วมชุมนุมให้เห็นว่า การออกมาเข้าร่วมชุมนุมประท้วงไม่ใช่เรื่องยาก เพียงแค่มีรองเท้าผ้าใบที่เดินสบายกับหัวใจของคุณก็พอ คุณก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ได้ (Nithithorn Lamleuo and Chana Phasuksakul 2014; Arthit Suriyawongkul and Arjin Thongyookong 2017) จากการสัมภาษณ์คนรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมการต่อต้านทักษิณครั้งแรกในช่วง กปปส. พบว่า เหตุผลสำคัญที่พวกเขาเข้าร่วม เพราะแนวทางกิจกรรมของ กปปส. ทำให้พวกเขารู้สึกว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องปลอดภัย สะดวกเข้าถึงง่าย และสนุก โดยที่ไม่ได้รู้สึกว่ากำลังทำอะไรที่เกี่ยวข้องกับการเมือง¹⁶

¹⁵ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คุณ ร วันที่ 13 ก.พ. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ ญ วันที่ 19 เม.ย. 2556 โดย (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล)

¹⁶ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คุณ เป วันที่ 9 มี.ค. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ เอ วันที่ 4 มี.ค. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ ร วันที่ 13 ก.พ. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ ฝ วันที่ 15 ก.พ. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ ก วันที่ 5 มี.ค. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ ข วันที่ 25 ก.ค. 2558 ภูเก็ต; คุณ ญ วันที่ 19 เม.ย. 2556 โดย กนกรัตน์ เลิศชูสกุล

สำหรับมวลชนแล้ว กปปส. ประสบความสำเร็จที่ทำให้เขารู้สึกว่า การชุมนุมแตกต่างจากการเคลื่อนไหวก่อนหน้านี้ ไม่ว่าจะเป็นภายใต้การนำของ พธม. หรือเสื้อแดงทั้งในแง่รูปแบบ เนื้อหา และการจัดการที่เป็นระบบแบบมืออาชีพ นอกจากนั้น กปปส. ยังทำให้ชนชั้นกลางรู้สึกปลอดภัยและสนุกในการเข้าร่วม คนจำนวนมากทั้งที่ปกติไม่เคยเข้าร่วมการชุมนุมมาก่อนก็ออกมา¹⁷

สรุป

โดยสรุปขบวนการต่อต้านทักษิณไม่เคยเป็นเนื้อเดียวกัน พวกเขาหลากหลาย แตกต่าง และขัดแย้งกันตลอดเวลา ถึงแม้ว่าในช่วงต้น การระดมกลุ่มต่าง ๆ เข้าร่วมการเคลื่อนไหว ภายใต้การนำของ พธม. โดยให้การยอมรับและให้พื้นที่กับความหลากหลาย เพื่อแสวงหาความร่วมมือในการต่อต้านทักษิณ แต่ท่ามกลางการเติบโตของขบวนการเคลื่อนไหว พวกเขาก็ต่อสู้กันเพื่อแย่งชิงการนำและพื้นที่ในการผลักดันประเด็นและข้อเรียกร้องที่แตกต่างกัน ซึ่งนำไปสู่ความแตกแยกและการเสื่อมถอยลงของขบวนการฯ ในระยะหนึ่ง หลังการยุติบทบาททางการเมืองของ พธม. ขบวนการต่อต้านทักษิณของปีนักการเมืองประชาธิปไตยภายใต้องค์กรการนำใหม่ในนาม กปปส. กลับมาเติบโตอีกครั้ง ผ่านแนวทางการเคลื่อนไหวแบบใหม่ ๆ เช่น โครงสร้างองค์กรการเคลื่อนไหวใหม่ที่มีลักษณะ “หลวม และรองรับความหลากหลาย (loose and pluralistic structure)” การปรับใช้แนวทางที่ชูประเด็นข้อเรียกร้องที่หลากหลาย (inclusive) มากขึ้นการจัดการรณรงค์และการชุมนุมในหลายพื้นที่ ด้วยรูปแบบที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนกรุงเทพฯ และชนชั้นกลางรุ่นใหม่แก่นำ กปปส. ประสบความสำเร็จในการสร้างพื้นที่ทางการเมืองให้กับกลุ่มเดิมที่เคยขัดแย้งกัน และพบแนวทางใหม่ ๆ ในการระดมมวลชนกลุ่มใหม่ ๆ

References

- “AFP Rai-ngan Kanklapma Khong ‘Khon Suea Lueang.’.” [AFP Report on the Return of the ‘Yellow Shirts’]. 2011. **Manager Online**, January 30. Accessed January 21, 2016. <http://www2.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9540000012914>. (in Thai)
- Ammar Siamwalla, and Somchai Jitsuchon. 2012. "The Socio-Economic Bases of the Red/Yellow Divide: A Statistical Analysis." In **Bangkok May 2010: Perspectives on a Divided Thailand**,

¹⁷ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล คุณ ธ วันที่ 17 มี.ค. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ เอ วันที่ 4 มี.ค. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ ก วันที่ 5 มี.ค. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ ข วันที่ 14 ก.พ. 2558 กรุงเทพฯ; คุณ ช วันที่ 25 ก.ค. 2558 ภูเก็ต; คุณ ฌ วันที่ 15 ก.พ. 2558 โดยผู้เขียน (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล)

- edited by Michael J. Montesano, Pavin Chachavalpongpan and Aekapol Chongvilaivan, 64-71. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- "Anti-Government Movement: White Mask Rallies Spread." **Nation**, June 17, 2013. Accessed February 22, 2016. <http://www.nationmultimedia.com/politics/White-mask-rallies-spread-30208468.html>.
- Apichart Satitnirama, Niti Pawakapan, and Yukti Mukdawijitra. 2012. **Khrongkan Wichai Thopthuan Phumithat Kanmueang Thai**. [Re-examining the Political Landscape of Thailand]. Bangkok: Thai Universities for Healthy Public Policies. (in Thai)
- Arthit Suriyawongkul, and Arjin Thongyookong. 2017. **Kan Ruam Sang Attalak 'Khon Di' Doi Muan Maha Prachachon : Korani Sueksa Sue Suan Bukkhon**. [The "Great Mass" and the "Good Man": Personal Media and Political Identity Coproduction]. Bangkok: National Policies and International Relations Division, The Thailand Research Fund (TRF). (in Thai)
- Askew, Marc. 2010. "Confrontation and Crisis in Thailand, 2008-2010." In **Legitimacy Crisis in Thailand**, edited by Marc Askew, 31-82. Chiang Mai: Silkworm Books.
- Asma Wangkulam. 2010. "Botbat Thang Kanmueang Khong Chonchanklang Thai Nai Khabuankan Phanthamit Prachachon Phuea Prachathippatai Phaitai Rabop Thaksin." [Political Roles of Thai Middle Classes in People's Alliance for Democracy (PAD) under Thaksin's Regime]. Master's thesis, Department of Government, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Brown, Andrew, and Kevin Hewison. 2005. "Economics is the Deciding Factor: Labour Politics in Thaksin's Thailand." **Pacific Affairs** 78 (3):353-375.
- Chairat Charoensin-o-larn. 2012. "A New Politics of Desire and Disintegration in Thailand." In **Bangkok, May 2010: Perspectives on a Divided Thailand**, edited by Michael J. Montesano, Pavin Chachavalpongpan and Aekapol Chongvilaivan, 87-96. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- "Chaiwat-Bannawit Khid Kanyai 13 Siam Thai Thiwi Ni Phuea Khrai." [Chaiwat Bannawit Thinks Big to Establish the 13 Siam Thai TV Channel. Who Is It for?]. 2011. **Manager Online**, January 21. Accessed January 17, 2016. <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9540000009093>. (in Thai)

- "Chak Yuet Samnak Ngoppraman Su 'Sunratchakan' Patibatkan 'Thueak' Dapkhruangchon Lun 'Kam Chai' Nuea Ratthaban Pu." [From Seizing Budget Bureau to Occupying Government Center. Operation 'Suthep' on All-or-Never Course to 'Grab Victory' over Yingluck Government]. 2013. **Matichon Weekly**, 34(1737): 10. (in Thai)
- "Chaona Phichit Roem Prasan Muanchon Thuk Klum Radom Khon Mun Khao Krung Thuang Ngoen Chamnam Khao Ruam Wethi Ko Po Po So." [Farmers from Pichit Start to Organise and Take Turns to Join PDRC Protest in Bangkok in Calling for Money from the Rice Pledging Programme]. 2014. **Manager Online**, February 16. Accessed July 10, 2017. <http://www.manager.co.th/local/ViewNews.aspx?NewsID=9570000018325>. (in Thai)
- "Charas Chi Oo Po Tho Titkhat Kan Krachai Amnat Phoei Ko Po Po So Triam Poet Naeothang Patirup Reo Reo Ni." [Charas Shows Department of Local Administration (DLA) Blocking Decentralization, Reveals PDRC Ready to Announce Reform Policy Soon]. 2014. **Matichon Online**, October 10. Accessed July 8, 2560. <http://m.matichon.co.th/readnews.php?newsid=1412917233>. (in Thai)
- Connors, Michael K. 2008. "Thailand-Four Elections and a Coup." **Australian Journal of International Affairs** 62(4):478-496. doi: 10.1080/10357710802480717.
- "Dara Ruam Chumnum Pit Krungthep 15 Makarakhom 57 Mi Khrai Bang Pai Du Kan." [Stars Join the 'Shut Down Bangkok' Protest on 15 January 2014. Let's See Who They Are]. 2014. **Kapook.com**, January 15. Accessed February 23, 2017. <https://women.kapook.com/view/80311.html>. (in Thai)
- Hataikarn Treesuwan, and Nipawan Keawrakmook. 2014. "7 Wethi Ko Po Po So Chai Nak Kwa 10 Lan to Wan." [7 Methods of PDRC Cost More Than 10 Million Baht/Day]. **Bangkokbiznews**, January 20. Accessed February 23, 2016. <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/557090>. (in Thai)
- Head, Jonathan. 2013. "Thai PM Yingluck Dissolves Parliament and Calls Election." **BBC**, December, 9. Accessed March 13, 2016. <http://www.bbc.com/news/world-asia-25252795>.
- Hewison, Kevin. 2008. "A Book, the King and the 2006 Coup." **Journal of Contemporary Asia** 38(1):190-211.
- Ivarsson, Soren, and Lotte Isager, eds. 2010. **Saying the Unsayable : Monarchy and Democracy in Thailand**. Hawaii : University of Hawaii Press.

Ji Giles Ungpakorn. 2009. "Class Struggle between the Coloured T-Shirts in Thailand." **Journal of Asia Pacific Studies** 1(1):76-100.

Ji Giles Ungpakorn, and Kengkij Kitirianglarp. 2006. "Kanmueang Khong Phak Prachachon Nai Yuk Phanthamit Prachachon Phuea Prachathippatai Lae Wikrit Lai Thaksin." [People Sector Politics in the Age of the PAD and the Anti-Thaksin Crisis]. In **Khabuankan Khluenwai Thang Sangkhom Nai Thai**. [Social Movements in Thailand], edited by Ji Giles Ungpakorn, 295-330. Bangkok: Labour Democracy. (in Thai)

"Kanlueaktang Yang Mai Chop Ya Phoeng Nap Sop Chang Lom Chapta Aphinihan Sanratthathammanun." [The Election Is Not Finished, Don't Count the Number of Fallen Elephants, Keep Eyes on Miracle of Constitutional Court]. 2014. **Matichon Weekly**, 34(1747): 9. (in Thai)

Kasian Tejpira. 2006. "Toppling Thaksin." **New Left Review** 39: 5-37.

Kasit, Piromya. 2012. "Thailand's Rocky Path towards a Full-Fledged Democracy." In **Bangkok, May 2010 : Perspectives on a Divided Thailand**, edited by Michael J. Montesano, Pavin Chachavalpongpun and Aekapol Chongvilaivan, 161-170. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

"Ko Po Po So Chi Muanchon 22 Thanwakhom Ruam 6 Lan To Khao Ma Kan Blaeplit 14 Kaennam." [PDRC Claimed 6 Million Demonstrators on 22 December and Denied the News that Its 14 Leaders Were Blacklisted by the US]. 2013. **Manager Daily**, December 23. Accessed February 21, 2016. <http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/massmedia/2556/dec/24/manager.pdf>. (in Thai).

"Ko Po Po So Yala Taekkho! Baeng Klum Yaengching Muanchon Tae Mi Udomkan Diaokan 'Lai Pu-Lom Rabop Thaksin'." [PDRC Broke Up! Divided in Fight for Mass Support but Still Have Objective in Common to 'Get Rid of Yingluck – Overthrow Thaksin Regime']. 2013. **Manager Online**, December 22. Accessed February 21, 2016. <http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=9560000156950>. (in Thai)

"Ko Po Tho Yan Paklak 'Saphan Phan Fa' Yok Radap Khon Rabop 'Thaksin'." [Anti-Thaksin People's Army Insists on Staying at Phan Fa Bridge, Cranks up Elimination of Thaksin System]. 2013. **Thairat Online**, November 6. Accessed July 13, 2017. <https://www.thairath.co.th/content/380905>. (in Thai)

- "Krasae Nap Thoilang Khong 'Mop' Saraphat 'Klum' Roem Chak 11 Phruetsachikayon." [Count Down to 'Mob' of Various 'Groups' from 11 November]. 2013. **Matichon Weekly**, 34(1735): 8. (in Thai)
- McCargo, Duncan. 2005. "Network Monarchy and Legitimacy Crises in Thailand." **The Pacific Review** 18(4): 499-519. doi: 10.1080/09512740500338937.
- , 2009. "Thai Politics as Reality TV." **The Journal of Asian Studies** 68(1): 7-19. doi: 10.1017/S0021911809000072.
- Montesano, Michael J. 2009. "Political Contests in the Advent of Bangkok's 19 September Putsch." In **Divided over Thaksin: Thailand's Coup and Problematic Transition**, edited by John Funston, 1-26. Chiang Mai: Silkworm Books.
- Montesano, Michael J., Pavin Chachavalpongpun, and Aekapol Chongvilaivan, eds. 2012. **Bangkok, May 2010: Perspectives on a Divided Thailand**. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies.
- Morell, David, and Chai-anan Samudavanija. 1981. **Political Conflict in Thailand : Reform, Reaction, Revolution**. Cambridge, MASS: Oelgeschlager, Gunn & Hain.
- "Multi-colour Group Gather to Support Govt, Troops." 2010. **Bangkok Post**, April 16. Accessed 22 April 2016. <http://www.bangkokpost.com/archive/multi-colour-group-gather-to-support-govt-troops/174886>.
- Nithi Eawsriwong. 2010. "Nithi Eawsriwong: Suea Lueang Pen Khrai Lae Ok Ma Thammai." [Nithi Eawsriwong: Who Are the Yellow Shirts and Why Did They Start Their Campaign?]. **Prachatai**, July 13. Accessed January 3, 2013. <http://prachatai.com/journal/2010/07/30301>. (in Thai)
- Nithithorn Lamlueo, and Chana Phasuksakul. 2014. **Rongthao Phabai Kap Chai Thueng..Thueng** . [Trainer Shoes and Courageous Hearts]. Bangkok: Baan Phra-Arthit. (in Thai)
- Nostitz, Nick. 2012. **Red vs. Yellow: Volume 1 Thailand's Crisis of Identity**. Bangkok: White Lotus Press.
- "Nuek Cha Ok Pai 'Khang Thanon' Ko Ok Muea Phom Mai Ok Pai Duai Ko Da." [(They) Protest 'on the Streets', Whenever They Want. When I Don't Join, They Condemn Me]. 2013. **Matichon Weekly**, 33(1723): 9. (in Thai)

- "Pai 'Sat Sapha' Khae Phit Khanat Ko Ko To Om-aem Po Tho Mo Chi Krungthep Chong Lueak Patibat." ['Parliamentary Animal' Billboard Only Wrong Size - Election Commission of Thailand (ECT) Hesitant – PAD Accuses Bangkok Metropolitan Administration (BMA) of Double Standard]. 2011. **Manager Online**, June 10. Accessed February 24, 2016. <http://www.manager.co.th/daily/ViewNews.aspx?NewsID=9540000070786>. (in Thai)
- Panitan Pichalai. 2012. "Kan Tosu Thang Kanmueang Khong Klum Phanthamit Prachachon Phuea Prachathippatai Nai Samai Ratthaban Thaksin Shinawatra." [Strategies for Political Struggles of the People's Alliance for Democracy during Thaksin's Government]. PhD diss., Faculty of Political Science, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Pasuk Phongpaichit, and Chris Baker. 2008. "Thaksin's Populism." **Journal of Contemporary Asia** 38(1): 62-83.
- "Phanthamit Roem Taek! Somsak At Sonthi Saeksaeng Phak." [PAD Starts to Break up! Somsak Criticizes Sondhi for Intervening in Parties]. 2011. **MThai**, May 1. Accessed February 24, 2016. <https://news.mthai.com/politics-news/112145.html>. (in Thai)
- Pittaya Wongkul. 2008. **Lak Khit Lae Botrian Yutthasat Prachachon**. [Principles of Thought and Lessons from People Strategy]. Bangkok: Choomsil-thammada. (in Thai)
- Pongpipat Banchanon. 2013. "Yon Adit Wiwatha Pom 'Nayok Mattra 7' Kon 'Suthep' Pat Fun Sano Mai." [Retrospective Debate on 'Article 7 PM' before 'Suthep' Dusts off New Proposal]. **Isranews Agency**, December 4. Accessed July 10, 2017. <https://www.isranews.org/isranews-scoop/item/25640-article7.html>. (in Thai)
- "Phanthamit Prachachon Phuea Prachathippatai Thalaeng Yuti Botbat Thang Kanmueang." [PAD Announced Termination of Their Political Roles]. 2013. **Prachatai**, August 23. Accessed April 2, 2016. <http://www.prachatai.com/journal/2013/08/48371>. (in Thai)
- Pye, Oliver, and Wolfram Schaffar. 2008. "The 2006 Anti-Thaksin Movement in Thailand: An Analysis." **Journal of Contemporary Asia** 38(1): 38-61.
- Sinpeng, Aim. 2012. "Pitak Siam's Failure." **New Mandala**, November 26. Accessed February 22, 2016. <http://asiapacific.anu.edu.au/newmandala/2012/11/26/pitak-siams-failure>.
- "Sinthia Rong Sop Nueaha 'Top Chot' Lamoet Sathaban-'Klum Prachachon Thon Mai Wai' Nat Chumnum Phrungni." ['Sinthia' Demands Answer about 'Answering Question' Programme Violating the Royal Institution – People's Group Schedules Protest for Tomorrow]. 2013.

- Manager**, March 19. Accessed March 17, 2016. <http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9560000033571>. (in Thai)
- “‘Somsak’ Poet Sun Phak Ko Mo Mo Khorat Chuenmuen-Prachachon Nakrop Mue Top Ruam Nueangnaen.” [‘Somsak’ Opens the Party’s Branch. Committee Happy – A Lot of Hand-Clapping People Joined the Event]. 2009. **Manager Daily Online**, August 10. Accessed February 21, 2016. <https://mgronline.com/local/detail/9520000090638>. (in Thai)
- Stent, James. 2012. "Thoughts on Thailand's Turmoil, 11 June 2010." In **Bangkok, May 2010: Perspectives on a Divided Thailand**, edited by Michael J. Montesano, Pavin Chachavalpongpun and Aekapol Chongvilaivan, 15-41. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- “Suthep Poet Wong Thok Patirup Krachai Amnat Lot Botbat Rat.” [Suthep Starts Debate on Decentralization Reform, Reduce state role]. 2014. **Thairat Online**, March 14. Accessed July 12, 2017. <https://www.thairath.co.th/content/409907>. (in Thai)
- Thai Thon. 2013. "Ratthaban Yingluck Cha Lang Phit Thaksin Duai Phraratchabanyat Nirathotkam...Cha Tham Phuea Prachachon Rue Phuea Ton-eng Kan Nae?" [Yingluck Government Whitewashes Thaksin with the Amnesty Bill ... for People or for Themselves?]. **Manager Online**, October 21. Accessed February 22, 2016. <http://www.manager.co.th/daily/ViewNews.aspx?NewsID=9560000131887>. (in Thai)
- Thirayuth Boonmee. 2006. "Thirayut Chi Thaksin Phayayam Lom Thruesai Song Nakhara Prachathippatai." [Thirayuth Points Thaksin Attempts to Dissolve the Two Tales of Democracy Theory]. **Krungthep Turakij**, 15 January 6. (in Thai)
- Thongchai Winichakul. 2008. "Toppling Democracy." **Journal of Contemporary Asia** 38(1): 11-37.
- “Thueak Tang Ko Po Po So Phadet Suek ‘Rabop Maeo’ 1 Thanwakhom Wan Haeng Chai-Yuet Sunratchakan Betset Tangtae Khuen Ni Kon Ruk Khuap Yuet Thamniap So To Cho.” [Suthep Tueksuhbhan to Finish off ‘Thaksin Regime’ from Tonight. 1st December, the Day of Victory-Complete Occupation of Government Offices Center before Moving to Occupy Government House and Police Headquarters]. 2013. **Manager Daily**, November 29. (in Thai)
- “Truat Thaeo Mop Lom Ratthaban Siang Nokwit Chak Po Cho Po Kanmueang Tae ‘Chutdueat’.” [Check Strength of Anti-Government Mob. Sound of Whistles from Democrat Party. Politics Reaches ‘Boiling Point’]. 2013. **Matichon Weekly**, 34(1732): 10. (in Thai)

Ukrist Pathmanand. 2008. "A Different Coup d'État?" *Journal of Contemporary Asia* 38(1): 124-142.

"Yon Chom 'Nangfa' Nai Mu Mop Sisan Chat Dao Krungthep." [Look at 'Angels' in the Mob – Colour in the '(Bangkok) Shut Down' Protest]. 2014. **Manager Online**, January 15. Accessed July 8, 2017. <http://www.manager.co.th/daily/viewnews.aspx?NewsID=9570000005514>. (in Thai)

"Yutthasat 'Phadet Suek' 'Thep Thueak' Khum 'Thanon' 'Mark' Khum 'Sapha' 2 Kha 'Po Cho Po' Te Tat Kha Ratthaban 'Pu'." [Strategy to 'Win the War'. Suthep Controls Streets, Abhisit Controls Parliament. 2 Legs of Democrat Party Kick Yingluck Government Asunder]. 2013. **Matichon Weekly**, 34(1734): 11. (in Thai)